

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio III. De Relationibus, notionibus, originibus, seu actibus
Notionalibus, ac proprietatibus personaru[m], & constitutione earunde[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

per speciem, qua constituitur in ratione proximi principij cognoscens) rem cognitam; idque etiam perfecta & substantiali similitudine naturæ, si intelligens sit perfectissimum, ut est Deus.

13 Quam proinde rationem hoc sensu ex mente S. Thomæ tuerentur non solum Caietanus ead. q. 27. a. 4. & q. 35. a. 2. & Ferrariensis 4. cont. gent. c. 11. sed etiam omnes discipuli & interpretes S. Thomæ, in quibus etiam Gregorius de Valentia q. 1. pun. 4. Molina q. 27. a. 4. Suarez cit. lib. 11. c. 5. esto interim ea ratio non sit ita evidens & certa, quin de ea (minus certè, quam de alia quacunq; hætenus allata) dubitari possit, ut notavit ibidem Gregorius de Valentia: tamen si S. Thomas supposita processione per intellectum & voluntatem, eam videatur habuisse pro evidente.

14 Huic addit Suarez cit. lib. 11. c. 6. n. 14. etiam hanc rationem; quod Verbo ex vi & modo processionis suæ communicatur diuina natura, ut intellectualis est, atque adeo secundum propriam rationem essentialem, qua talis natura est; Spiritui sancto vero formaliter communicatur essentia diuina, solum sub ratione amoris, qui non ita formaliter & per se primo constituit essentiam Dei: vnde non procedit similis in natura ex vi & formalitate processionis suæ. Sed quæ ratio supponere videtur, nullam esse distinctionem, etiam secundum rationem nostram, inter diuinam essentiam, & actuaalem Dei notitiam, cuius contrarium docuimus supra disput. 2. quæst. 2.

15 Atque ex his facile etiam dissolui potest argumentum Vasquez, quo rationem S. Thomæ, & communem euertere conatur, hunc in modum: vel Filius procedit similis in natura, ex vi processionis, quatenus est per intellectum, aut quatenus est per talem intellectum: non quatenus per intel-

lectum; sic enim omnis processio per intellectum esset generatio; Ergo quatenus est per talem intellectum. Cum ergo additur illa pars definitioni generationis, *Ex vi processionis*, non de processione per intellectum in vniuersum intelligenda est, sed de tali processione, qua Verbum procedit, scilicet diuini intellectus: sed si ita loquamur de processione Spiritus sancti; eodem modo procedit similis in natura, ex vi talis processionis, nempe per diuinam voluntatem: Ergo Spiritus sanctus non minus erit genitus, quam Filius.

16 Respondeo, Verbum procedere à Patre in perfectam similitudinem, seu identitatem naturæ, formaliter quatenus est per intellectum in tali natura; cum enim ratio formalis & abstracta processionis per intellectum hoc habeat, ut id quod procedit ab eo, procedat ut simile ipsi; idcirco quando ea processio fit in natura perfectissima, qualis est diuina, necesse est, ut ea processio per intellectum fit secundum perfectam & substantialem similitudinem naturæ. E contrario vero, quia ratio formalis & abstracta processionis per voluntatem hoc non habet, ut id, quod à voluntate procedit, procedat simile amanti, idcirco ea processio, quatenus formaliter talis & per voluntatem est, hoc sibi nec in natura quidem perfectissima & diuina postulat, ut id quod procedit, procedat ut simile in natura: sed vtrumque tam quod procedens ab ea terminus procedat similis producenti, quam quod procedat in perfectam similitudinem, solum fit quasi ratione subiecti, quia in Deo est, & ipsa processio diuina est; propria interim & abstracta ratione processionis per voluntatem sibi neutrum deposcente. Contra quam rationem hoc modo explicatam nullam vim habent exceptiones, & instantiæ Vasquez, quamuis operosè multiplicatæ.

Q V Æ S T I O III.

De Relationibus, notionibus, originibus, seu actibus notionabilibus, ac proprietatibus personarum; & constitutione earundem.

S. Thomas 1. p. q. 28. 32. 40. 41.

Ractat quidem S. Thomas de hac re in diuersis quatuor quæstionibus; sed quia hæc omnia magnam inter se connexionem & affinitatem habent; nec ferè melius, quam ex mutua eorum inter se comparatione intelligi possunt, idèc omnia simul vna quæstione explicanda proponimus. Absoluetur autem hæc quæstio sex dubitationibus. I. An, quæ, & quot sint relationes reales in Deo. II. Quomodo ab essentia, ac inter se, & à personis distinguantur. III. Vtrum relationes personarum in Deo sint de essentia, ratione, & conceptu diuinitatis, de quæ ea in abstracto formaliter prædicentur; & an vicissim essentia diuina sit de ratione & conceptu relationum. IV. Vtrum relationes reales in Deo formaliter sint perfectiones & quales; & quomodo ratione earundem multiplicentur in diuinis tum transcendentia cætera, tum existentia. V. Quid, & quot in Deo sint notionès, originès, seu actus notionales, ac proprietates personarum; & quomodo hæc tum inter se mutuo, tum ad relationes se habeant. VI. Quanam ratione primo ac formaliter constituantur & distinguantur persone diuine; an per proprietates seu relationes personales, an per originès, seu actus notionales; an vtriusque, seu neutris.

DV BIVM I.

An, quæ, & quot sint Relationes reales in Deo.

S. Thomas q. 1. p. 28. art. 1. & 4.

2 **Q**uia sæpe inter explicationem diuinarum personarum ac processionum, relationum mentio facta est, ipsaq; persona diuina ut patet, relationum seu relatiuorum nomine appellantur, ut Patris, Filij, &c. ideo post personas, earumque processionem, de diuinis relationibus agendum; ut distinctè constet, quænam sit ratio eiusmodi relationum, & quanam ratione ad diuinas personas se habeant. Et quod ad præsens dubium attinet, sequentes assertiones statuimus.

3 **A**ssertio I. Non datur in Deo vlla relatio realis ad creaturas, nec prædicamentalis, nec transcendentalis. Hæc est expressa sententia Sancti Thomæ 2. cont. gent. capite decimo, & hic quæstione 28. artic. 1. ad 3. & quæst. 13. articulo septimo ubi ait: *Cum Deus sit extra totum ordinem creaturæ, & omnes creaturæ ordinentur ad ipsum & non e conuerso, manifestum est, quod creaturæ realiter referantur ad ipsum Deum; sed in Deo non est aliqua realis relatio eius ad creaturas, sed secundum rationem tantum, in quantum creaturæ referuntur ad ipsum.* Idem docent Caietanus, & omnes Thomistæ, alijque Commentatores ibidem, item Scotus, alijque Scholastici plerique in 1. dist. 30. Ferrariensis libro secundo cont. gent. capite decimo. Henricus quodlib. 4. quæstione prima. idemque tueretur Albertinus quod 2. in prædicam. ad aliquid coroll. seu quæstione 1. & 2. tametsi idem Author tomo 1. princip. 1. coroll. 4. numero 11. cum alijs nonnullis recentioribus, relationes solum prædicamentales ad creaturas à Deo excludat, non autem transcendentales. Præter hunc vero Heruæus in prim. dist. 30. quæst. vn. Soncinnas 5. Metaph. quæst. 25. atque etiam saltem quoad modum loquendi Nominales, Ockam in 1. dist. 30. quæst. 1. & d. 31. quæst. 1. & Ariminensis d. 28. quæst. 2. art. 2. relationes reales, etiam prædicamentales, in Deo constituunt.

4 **Q**uæ sententia contra communem Theologorum non est admittenda; tametsi authores eiusdem eam ita explicant, ut re ipsa perfectioni diuinæ naturæ non multum præiudicet; siquidem non ita in Deo ponit relationem prædicamentalem realè quasi realis quædam habitudo (V. G. Creatoris vel Domini) de nouo ac in tempore primum intrinsecè adueniat Deo; sed solum, quia vel sit realis quædam habitudo in Deo ad creaturas ab æterno, quæ tamen Deum creatorem aut Dominum non denominet, nisi posita creatura tanquam termino: vel quod relatio Creatoris nulla omnino sit habitudo realis ad creaturam, distincta à fundamento, seu perfectione absoluta & potentia creandi; sed sit ipsa potentia creandi, quæ supposito termino extrinsecè connotato, scilicet creatura, faciat Deum formaliter relatum ad creatu-

ras, absque vlla alia realitate, siue habitudine reali distincta; prout vniuersim ipsi de relationibus etiam prædicamentalis sentire solent.

5 **Q**uo sensu etiam difficilè est, solida & adæquata ratione eorum sententiam refellere. Sed probatur tamen prima pars assertionis, supposita communi Philosophia. Quia relationes reales prædicamentales formaliter non sunt, nisi existente vtròque termino; ac proinde adueniunt, primum posita vtriusque termini existentia: atqui impossibile est, ut primum per existentiam creature Deo noua relatio realis adueniat: sic enim Deus mutaretur. Ergo, &c.

6 **S**ecundo pars ab Albertino loco citato probatur. Si aliqua in DEO esset relatio realis transcendentalis ad creaturas, nimirum, possibiles, tunc DEVS, etiam abstrahendo ab actionibus eius liberis, quæ ut sic ad eius perfectionem non pertinent, adeoque ipse secundum suum esse quoddam naturale, non esset. Ens magis necessarium, quam Entia possibilis, creata, à quibus velut terminis relatio illa realis in Deo dependeret, id autem est absurdum: quia Deus, ut ens ratione prius, ita magis necessarium est, magisque independens, quam creaturæ possibiles; si enim hæc possibiles non essent, adhuc Deus esset; non contra: cum possibiles sint per respectum ad Deum velut exemplar & ideam, ut docet Albertinus loco citato. Sed hanc argumentationem non esse firmam, parebit ex quæstione quarta, dubio tertio. Ratio ergo potissima esse videtur; quia absurdum est, Deum intrinsecè secundum aliquid sui dependere quodammodo à creatura, saltem velut termino: quo modo omnis relatio realis dependet à suo termino.

7 **A**ssertio II. Dantur in Deo relationes reales mutæ inter ipsas personas diuinas. Ita S. Thomas hic quæstione vigesima octaua, articulo primo, & quæstione octaua de potent. a. 1. ubi ipsemet notat, hoc esse de fide certum; quod tradunt etiam omnes Scholastici hic, & cum Magistro in 1. dist. 26. Probatur primo ex Scripturis, in quibus non solum diuina persone nominibus relatiuis exprimentur; *Patris* nimirum, & *Filij*; sed simul etiam constat, rem per ea nomina significatam, verè ac realiter personis diuinis conuenire, ut quæstione prima & secunda dictum. Secundo idem constat ex Sanctis Patribus; qui passim asserunt, personas diuinas distingui relationibus, utique à parte rei in DEO existentibus, speciatim Dionysius capite secundo, de diuinom. Athanasius oratione secunda & quarta contra Arianos, & dialog. de Trinitate contra Anomæos, Basiliius sermone de fide & libro primo & secundo contra Eunomium, Gregorius Nazianzenus oratione prima & quarta de Theologia. Cyrillus libro septimo thesauri, capite primo. Augustinus libro quinto de Trinitate capite tertio & quinto.

8 **I**dem constat ex Concilijs; ex quibus præcipuè ad institutum facit Concilium Toletanum XI. ubi dicitur: *Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad vtrumque refertur: quæ cum relatiuè tres*

persona

personæ dicantur, una tamen natura, vel substantia creditur. Et infra: In relatione personarum cernitur numerus. Idem habetur in Synodo VI. epist. Sophronij: & in Concilio Florentino sess. 18. & 19. ubi personæ diuinæ dicuntur esse ad aliquid: quod etiam habetur in literis seu decreto vniuersalis sess. 25.

9 Consentit etiam Boëtius lib. 1. de Trinit. cap. 12. cum ait: Substantia præbet unitatem, relatio multiplicat Trinitatem. Qui proinde ubi capit. 6. negare videtur, in DEO esse proprie relationem, locutus est de DEO ut vno, adeoque de relatione ad creaturas, ut seipsum mox explicat cap. 7. & rectè notauit Suarez lib. 5. capite 1. num. 4. licet S. Thomas hic q. 28. a. 1. & quidam alij aliter respondeant.

10 Ratio assertionis est; tum quia alias non possent inter se distingui ac multiplicari personæ; cum absoluta omnia communia & eadem sint in omnibus, ut magis patebit dub. sext. Tum quia omnia hic ad relationem realem requisita adsunt. Est enim realis distinctio terminorum seu personarum ex dictis quæstion. prima, dub. primo; ubi tamen hoc singulare est, quod relationes istæ, quia substantiales sunt, non accidentales, ut dicemus, eam distinctionem non supponunt, sed faciunt, ut dicitur dub. sext. Est etiam sufficiens & realis ratio fundandi; quia est realis processio inter personas, ex quæstion. præced. Quod si necessarium est etiam fundamentum distinctum à ratione fundandi, eius officium præstabit ipsa natura diuina, vel secundum se, vel ut est principium Quo productionis; cum etiam in relationibus creatis ratio fundandi sæpe reipsa non differat à fundamento; ut in similitudine duarum albedinum patet. An vero, & quomodo necessarium sit eiusmodi fundamentum, & ratio fundandi in his relationibus, infra dicitur dub. 5. & 6.

11 Assertio III. Relationes hæ in diuinis etiam sunt reales, secundum esse. Ad. Ita Molina quæstion. 28. articulo primo, Gregorius de Valentia quæstion. secunda. pun. 1. Suarez lib. 5. capit. 1. numero 6. Vasquez d. 114. Albertinus tom. 2. prædicam. Ad aliquid, coroll. 5. & quoad diuinæ relationes consentit Torres q. 28. art. 2. contra Capreolum in 1. d. 22. quæst. 1. articulo 3. Caietanum hic cit. art. 2. & 3. quæst. 3. artic. 1. Ratio est. Tum quia vniuersim esse Ad, in relatione reali (esto secundum totam analogiam abstractat ab esse reali) est differentia quasi contrahens rationem Entis, & accidentis realis ad certum genus, puta relationis, iuxta S. Thomam quæstion. 28. articulo 2. Ergo est in eodem quasi genere Entis. Tum quia esse Ad completè acceptum, cum sit alicuius, & in aliquo, includit velut rationem quandam superiorem ipsum esse in, quæ iuxta omnes realis est. Denique peculiaris ratio est in diuinis; quia personæ realiter distinguuntur per relationes quales sunt; sicut & Pater formaliter est Pater per relationem qua talis est, ex cap. Firmiter, de summa Trinit. Ergo relatio Paternitatis, qua talis for-

maliter est, & non solum quatenus identificatur cum essentia est realis: quod propterea etiam de fide certum existimant Molina & Albertinus locis citatis.

12 Assertio IV. Quatuor tantum sunt in DEO relationes reales; nimirum Paternitas, Filiatio, Spiratio (actiua) & processio, seu spiratio passiua. Ita Sanctus Thomas quæstion. 28. artic. 4. & loquendo de relationibus in personarum productione fundatis, certa ac communis est omnium Doctorum, quicquid Scotus de alijs quibusdam relationibus quæstion. prima. dubio 8. relatus & refutatus dixerit. Probatur. Quia relationes reales in Deo esse non possunt, nisi ratione processionum ad intra; secundum esse enim absolutum, & per respectum ad illud, uti nulla est distinctio, ita nulla esse potest oppositio relatiua. Et vero necesse est, ut cuiuslibet processionis duæ respondeant relationes oppositæ; quarum vna sit procedentis à principio, altera sit ipsius principij. Cum ergo duæ sint processionem, videlicet generatio, & spiratio, necessario quatuor sunt relationes reales; quæ ita se habent, ut illa quidem ex parte principij generantis dicatur paternitas; quo nimirum nomine etiam in humanis affici solet; ex parte vero termini geniti, filiatio; illa vero quæ est ex parte principij spirantis, aliud nomen non habet, quam spirationis; ex parte vero termini spirati, dicitur processio, seu spiratio passiua. Quamuis alias hæc nomina ex prima impositione, potius ad ipsas processionem seu origines pertineant, non ad relationes. Plura quæstion. prima. dubio. 8. ubi docuimus, nec relationes æqualitatis seu identitatis; nec diuersitatis, inter diuinæ personas esse posse reales; illud quidem, quia non habent fundamentum distinctum; hoc vero, quia pro fundamento habent relationes, quæ non possunt esse fundamentum nouæ relationis realis, nec detur processus in infinitum, ut ex communi Philosophia suppono; quandoquidem si eiusmodi relationes essent reales in Deo, essent in eo non minus per quandam resultantiam, quam in creaturis.

13 Assertio V. Relationes personarum in Deo, non sunt accidentales, nec accidentia; sed substantiales. Ita Theologi omnes cum Magistro cit. dist. 26. & cum S. Thoma hic quæst. 28. a. 2. & est extra controuersiam apud Orthodoxos: Tum quia in Deo nullum est accidens. Tum quia hæc relationes sunt propria & formalia distinctiua & constitutiua diuinarum personarum, ut patebit dub. 6.

14 Dubitatio quædam est inter Doctores, an spiratio actiua & Paternitas (eadem est ratio Filiationis cum eadem spiratione comparata) dicendæ sint duæ relationes à parte rei. Negat Gregorius de Valentia quæstion. 6. pun. 2. & pro se citat Caietanum hic quæstion. 32. art. 2. Affirmant apud eundem Egidius in prim. dist. 27. articulo primo. quæstion. 1. & Capreolus in 1. d. 13. quæst. 1. articulo secundo & alij recentiores. Sed his facile componitur, si absit æquiocatio. Aut enim terminus À parte rei,

appellat voculam *duas*; & sic cum non sint à parte rei distinctæ, vt patebit dubio seq. non sunt etiam à parte rei plures, adeoque nec à parte rei *duæ*. Aut appellat ipsas solum relationes; & illas nemo vtique negauerit esse à parte rei; sicut nemo negat, esse à parte rei in Deo hæc duo attributa sapientiam & misericordiam; licet à parte rei non sint distincta: id quod Sanctus Thomas cit. quæstione 32. articulo 2. & supra quæstione 28. articulo 4. expressè docet; & cum eo alij communiter omnes. Neque plus dicit Caietanus loco citato, quam non esse duas realiter siue secundum rem, ita scilicet vt à parte rei sint distinctæ, de quo dubio sequenti.

DV BIVM II.

An, & qua ratione relationes diuina ab essentia, & inter se, atq; à personis distinguantur.

S. Thom. 1. p. q. 28. a. 3. & 4. & q. 40. a. 1.

Suppositis ijs, quæ de attributorum distinctione generatim docuimus disput. 2. quæst. 2. res breuiter absolui potest.

1. Assertio I. Relationes diuina nullo modo à parte rei, seu ante operationem intellectus, distinguuntur ab essentia diuina. Hæc assertio est contra duas falsas sententias. Prima est Gilberti Porretani Episcopi Pictauiensis, qui vt cum Sancto Thoma hic quæstio. 28. artic. 2. & communi Doctorum rectè notauit Suarez libro quarto, capite secundo, plane aliquando docuerat, relationes distingui ab essentia non solum formaliter vel modaliter, siue ex natura rei, vt putauit Vasquez disput. 120. capite 1. sed realiter, vt res à re; ne videlicet simul eadem res diceretur & generans, & genita; eademque seipsam genuisse. Quocirca etiam negabat has propositiones, Deus est essentia diuina, Deus est sua sapientia; accipiendo nimirum vocabulum Deus pro persona, vt videre est ex ijs, quæ verbatim refert ipsemet Vasquez loco citato. Quo sensu etiam non malè, nec falso Alensis 1. p. quæst. 68. memb. 5. articulo 6. Bonauentura in 1. d. 33. quæst. 1. alijque Scholastici, atque ipsemet Sanctus Thomas hic quæst. 28. artic. 2. ita referunt Gilberti sententiam, vt dixerit, relationes in diuinis esse velut extrinsecus affixas, non inherentes diuinæ essentia; vt cunque Vasquez loc. cit. existimet sententiam Gilberti non rectè ab eis intellectam.

2. Secunda sententia est, relationes, adeoque proprietates personales (quas relationes etiam esse patebit dubio 5.) distingui ab essentia diuina, ante omnem intellectus operationem, non quidem tanta distinctione, quanta solet esse inter res duas omnino condistinctas; sed qualis esse solet inter rem & modum eius; quæ distinctio dici solet modalis, siue latius ex natura rei. Ita Durandus in 1. dist. 33. quæstione 1. & d. 24. quæstione secunda, & in 3. d. 1. quæstione 2. qui etiam eam distinctionem vocat *realem* latè, scilicet vt condistinguitur adæ-

quate contra distinctionem rationis. Idem vniuersim de attributis diuinis sensisse communiter existimatur Scotus in 1. d. 2. quæstione quarta & 7. & d. 4. quæstione octaua, prout eum etiam intellexerunt Gregorius de Valentia quæst. 13. p. 1. & Vasquez disputatione 120. capite 2. tamen si Scotus nunquam eam distinctionem vocauit *realem*; sed *formalem*, vel ex natura rei. Imo quæst. 7. vocat *virtualem*, & negat esse *realem actualem*, & tandem docet, posse vocari rationis. Eodem ferè modo de relationibus comparatis ad essentiam loquitur Ockam in 1. q. 1. Marfilus q. 6. Gabriel in 1. d. 2. art. 1. & art. 3. dub. 3. alijque Nominales apud Suarez libro 4. cap. quarto, num. 2. qui proinde existimat, Scotum, & istos fortè à communi re ipsa non dissentire.

Sed quicquid sit de hoc, contra vtramque sententiam, pro certo habendum est, quod in assertionem dictam, vt cum Sancto Thoma hic quæstione vigesima octaua, articulo secundo, & quæst. 39. articulo primo, & quæstione octaua, de potentia habet communis ac certa omnium, tam veterum aliorum, quam recentiorum sententia apud citatos; adeo vt etiam prior illa sententia Gilberti in fide erronea, & re ipsa hæretica censetur; etsi Gilbertus, quod pertinacia abfuerit, nunquam ideo fuerit hæreticus existimatus, vt videre est apud citatos.

Alteram vero sententiam Durandi Vasquez loco citato, quia putat à Gilberti sententia non differre, consequenter existimat non minus quam Gilberti errorem, fuisse damnatam; Gregorius autem de Valentia quæstione decima tertia p. 1. & alij communiter iudicant, parum esse fidei consentaneam.

4. Probatur assertio primum ex Scripturis iam etiam superius relatis quæstione 1. dubio octauo. Ioann. 10. versu 30. *Ego & Pater vnum sumus*; Et 1. Ioann. 5. versu 7. *Hi tres vnum sunt*; nimirum in essentia. Secundo probatur autoritate Ecclesiæ: Nam in Concilio Remensi sub Eugenio III. ex instituto damnata fuit opinio Gilberti: qui eam quoque ibidem, citra pertinaciam, retractauit, presente Sancto Bernardo, qui multa etiam contra eundem scripsit sermone 80. in Cant. & libro 5. de considerat. In eodem Concilio definitum fuit, personam esse diuinam substantiam, & Deum, & Deitatem; & relationem etiam esse Deum; item tres personas esse vnã diuinitatem, & vnãquamque proprietatem esse Deum, vt videre est in actis eius Concilij, & fusè prosequuntur Baronius tomo duodecimo, & Vasquez cit. disp. 120.

5. Præterea in Concilio Lateranensi cap. *Damnatum*, de summ. Trinit. & Fid. Catholic. definitur, non esse in Deo quaternitatem, seu quaternarium numerum rerum; ibidemque asseritur, tres personas esse vnã rem, esse vnã essentiam & substantiam. Et in fine dicitur; *Id quod est Pater, est Filius, & Spiritus sanctus, idem omnino*. In Concilio quoque Florentino sessione 25. in declaratione fidei à Græcis etiam approbata, hæc verba leguntur: *Ne ipsam eandem substantiam re, non autem sola ratione ab hypostasis & personis*

differre

differre credere videamur. Quod etiam habetur, scilicet 17. 18. & 19. Atque ex eodem Concilio Florentino loc. cit. & Tolerano II. ac XI. defumitur receptum illud Theologorum axioma: *In diuinis omnia sunt unum, ubi non obuiat relationis oppositio.* Idem tradidit Boëtius loco citato, assert. 2. & Damascenus libro primo, de fide capite vndecimo, ubi ait, *tres personas secundum omnia idem esse, excepta oppositione relationum.* Quod etiam frequenter docent alij Patres, apud citatos.

6 Tertio probatur ratione. I. Quia omnis eiusmodi distinctio ante operationem intellectus, earum rerum, quæ sunt in vnaquaque persona diuina, pugnat cum simplicitate eiusdem Dei, definita in Concilio Lateranensi cap. Firmiter, de sum. Trinit. Est enim vera compositio in Deo, si personalitas seu relatio, vilo modo ante operationem intellectus distinguitur ab essentia; quia vnitur cum essentia, vt distinctum quid ab ipsa, sicuti in creaturis accidit: secus est de personis ipsis comparatis inter se; nam sic non vniuntur ad constituendum vnum; & ideo non componunt: si vero comparentur ad essentiam, in illa habent summam vnitatem, atque adeo simplicitatem, citra vllam distinctionem à parte rei, vt suo loco dictum. II. Quia si talis entitas est quiddam à parte rei distinctum à diuinitate, seu essentia diuina, necesse est, esse quiddam creatum; quicquid enim Deus non est, creatura est; quæ est ratio Sancti Thomæ hic citata, quæstione vigesima octaua, articulo secundo. III. Quia alias personalitas in DEO non erit essentialiter, nec dici poterit. DEVS; nec Paternitas, aut etiam Pater vere dici posset diuinitas; sicut in humanis Petrus non est humanitas, sed homo; nec suppositum natura.

7 Obijciunt pro sententia Durandi. De eodem in re prorsus indistincto non possunt simul affirmari contradictoria de extremo reali, puta producere, & non producere; quorum illud dicitur de persona, & non de natura diuina. Item, communicari re ipsa conuenit natura Patris, non autem personalitati vt sic; hanc enim formaliter propriè Filio non communicat.

8 Ad hæc & alia similia respondetur, ea propriè non esse contradictoria; quia sunt de re, virtute seu eminenter multa, nec eodem modo in vtraque propositione accepta; vnde sufficit ad ista distinctio virtualis, vt dicitur. Plura quæ huc referri possent, dissoluimus supra quæstione 1. dub. 4.

Assertio I. I. Relationes ab essentia differunt ratione. Ita omnes Scholastici cum Sancto Thoma hic quæstione 28. articulo secundo, excepto Aureolo in 1. d. 2. part. 3. articulo quarto, cui tribui solet contrarium, quia dicit, *non esse alium conceptum essentia à proprietate*: quod tamen, nulla ratione potest intelligi; ea enim, quæ formali conceptu differunt, & de quibus contradictoria simul affirmari possunt, necesse est ratione saltem distingui.

9 Assertio III. Relationes ab essentia propriè distinguuntur sola ratione, & quidem vtius, seu abstractè cognoscentis tantum. Prima pars est communis Sancti Thomæ hic quæstione vigesima octaua articulo secundo, aliorumque Theologorum. Ratio patet ex dictis: quia quæ ratione differunt, & in re nullo modo differunt, non nisi ratione differunt. Idem expressè habetur in Concilio Florentino loco citato, idque ob consensum tot Græcorum & Latinorum Patrum, iure magnæ autoritatis esse debet; licet directè non sit definitum. Secundam partem tradunt, Capreolus in 1. d. 8. quæst. 4. art. 3. Molina hic quæst. 28. art. 2. disput. 3. Suarez libro 4. cap. 4. num. 17. Vasquez disp. 118. cap. 2. contra Henricum quodlib. 5. quæst. 1. Durandum in 1. d. 2. quæst. 3. num. 20. & Torrem hic quæst. 28. a. 2. disp. 2. dub. 3. qui docent, etiam à Deo & beatis ita distingui posse; quod de beatis etiam admittere videtur Caietanus quæst. 13. a. 4. Ratio assertionis est. Quia hoc est alicuius imperfectionis, intelligere ea, quæ non sunt à parte rei distincta, velut distincta; adeoque ratione distinguere; quandoquidem hoc fieri non potest, sine pluribus & inadæquatis conceptibus, tamen negandum minime sit, Deum quoque & beatos hanc distinctionem à nobis factam cognoscere, sicut vniuersim de attributis diuinis diximus, disputatione 2. quæstione 2.

Assertio IV. Relationes seu proprietates personales magis distinguuntur ratione, quam alia pleraque, quæ in diuinis ratione itidem distinguuntur. Ita communis, quam tuerentur & declarant Torres quæstione 28. articulo 2. disput. 1. part. 2. Molina ibidem cit. disput. 2. Suarez libro 4. cap. 4. numero 15. Vasquez disput. 117. cap. 3. & disput. 121. cap. 5. Albertinus tomo 1. princ. 7. coroll. 1. num. 20. aliter tamen & aliter. Torres, Molina, Suarez, & ferè Albertinus, ex communi ita explicant, quia aliquando quædam ratione distinguuntur solum, quia pro arbitrio concipientis diuerso conceptu, verbi gratia, subiecti & prædicati, vnum & idem prorsus concipitur, absque omni fundamento in re. Vt cum dico, Petrus est Petrus, ubi distinctio fieri dicitur per rationem absque fundamento in re. Quandoque res vna est, sed distinguitur tamen ratione, cum fundamento in re, eò quod pluribus æquiualeat à parte rei distinctis; siue hoc fiat solum per respectum & comparisonem ad creaturas; quomodo pleraque attributa diuina, quæ scilicet operationem aliquam immanentem non respiciunt, inter se & ab Essentia diuina distinguuntur, vt omnipotentia, æternitas, immensitas, simplicitas, & perfectio Dei, &c. siue hoc fiat etiam comparatione plurium, quæ formaliter sunt in ipso Deo; quomodo distinguuntur relationes ab essentia; quandoquidem re ipsa sunt plures relationes in Deo, & plures personæ. Talis etiam distinctio est inter voluntatem & intellectum diuinum; fundata nimirum etiam in pluralitate personarum; è quibus à parte rei vna solum per intellectum, altera per voluntatem procedit, ex dictis quæst. præced. Oppugnat hunc modum explicandi variam distinctionem rationis Vasquez loco citato, & aliam ipse adfert;

sed cui satisfecimus supra disp. 2. quest. 2. dub. 3. ubi hac de se plura.

11 **Affertio V.** Ea distinctio rectè vocari potest rationis ratiocinata, seu virtualis ex natura rei. Ita communis Doctorum: & *virtualem* ex communi vocant Caietanus quest. 32. art. 2. Gregorius de Valentia passim; præsertim quaestione 13. punct. 1. Molina quest. 28. art. 2. d. 2. Suarez lib. 4. cap. 4. & Albertinus loc. cit. Terminum *ex natura* rei addit Molina, & approbat Suarez numer. 15. qui tamen alteram appellationem *rationis ratiocinata* videtur preferre, & simul totam quaestione de modo loquendo ita resoluit: *si semel, inquit, concedatur, in re ipsa non esse actualem distinctionem inter relationes essentiam, neque etiam in re ipsa personalitatem esse proprium modum, quatenus à vera entitate distingui solet, in alijs solum esse differentiam in locutione; siue illa distinctio vocetur rationis, siue formalis* (quo tamen modo non vult appellari Molina) *siue virtualis, aut fundamentalis. Nam ad hanc distinctionem omnia suo modo conveniunt; & ideo à quolibet illorum denominari potest. Proprie tamen, & ad tollendam æquivocationem, dicetur rationis ratiocinata.* Ita Suarez, qui rectè addit: non simpliciter appellendam ex natura rei, nisi cum addito *virtualis, seu fundamentalis.*

12 Ex quibus sumitur ratio: quia *rationis ratiocinata* vocari solet distinctio rationis, quæ habet fundamentum in re: *virtualis* rectè dicitur, ut significetur, non esse quidem aliquam actualem distinctionem ante operationem intellectus, esse tamen adeo eminentis entitatis ea, quæ re ipsa unum sunt, ut ea ipsa entitas ob suam infinitatem, & illimitatam perfectionem, æquivalet & identificatur pluribus re distinctis; quod in nulla creatura entitate accidit. Additur, *Ex natura rei*, ut significetur, distinctionem eiusmodi virtuales, æquivalere, seu potius eminenter continere, actualem ex natura rei, qualis esse solet inter naturam & hypostasin creatam.

13 Vbi tamen notandum, discrimen esse inter virtuales distinctionem, & distinctionem rationis, si formaliter & proprie loquamur: quia virtualis distinctio, non est aliqua distinctio vera & actualis seu formalis; sicut quod eminenter, seu virtute tale est, verè, actualiter, & formaliter tale non est: significat tamen fundamentum, quod est in re ipsa ad distinctionem rationis faciendam. Vnde etiam est ante operationem intellectus, non minus quam ipsum fundamentum; quod est, ut diximus, singularis eminentia ipsius rei, quæ vnite continet ea, quæ in creaturis diuisa sunt. Rationis autem distinctio, cum sit actualis distinctio per rationem facta, proprie non est ante operationem intellectus, ut tradit etiam Sanctus Thomas hic quaestione vigesima octava, articulo primo. Plura supra disputatione secunda, quaestione 2. & dubio tertio.

14 **Affertio VI.** Comparando vero ipsas relationes reales personarum inter se; ex quatuor relationibus realibus, quas in Deo esse diximus, vnaquæque quidem realiter distinguitur ab ea, quæ ipsi realiter opponitur; puta Paternitas à Filia-

tionem; & Spiratio (actiua) à processione; at vero tres tantum sunt inter se mutuo ac vicissim realiter distinctæ; nimirum Paternitas, Filiatio, & processio, seu spiratio passiva. Ita sentit Sanctus Thomas quaestione vigesima octava, articulo tertio, & quaestione 32. articulo tertio ad 3. & est communis Doctorum, contra Durandum in 2. dist. 13. quaestione secunda, qui docuit, spirationem actiuam realiter distingui à Paternitate & Filiatione: pro qua sententia Gregorius de Valentia quaestione 6. p. 2. citat etiam Heruæum, quodlib. 7. & Dionysium Carthusianum in prim. d. 27. quaestione 1. Sensus autem est, non quod ex quatuor relationibus aliqua sit, quæ à nullâ ex illis quatuor realiter distinguitur: semper enim ab vna altera opposita realiter distinguitur, ut dictum; sed quod vna sit, quæ non distinguitur realiter ab omnibus & singularibus.

15 Et verò oppositas relationes eiusmodi inter se realiter distingui est de fide, ut bene notauit Vasquez in commentario eiusdem articuli; non solum quia id ex personarum distinctione necessario colligitur, ut dicemus, sed etiam quia id per se etiam definitum est. Nam in cap. Firmiter, de sum. Trinitat. & fid. Catholic. dicitur: *Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuisa, secundum proprietates personales discretæ.* Et in Concilio Toletano XI. *Hæc ergo sancta Trinitas, quæ vnus etiam verus est Deus, nec recedit à numero, nec capitur numero: in relatione enim personarum numerus cernitur; in diuinitate vero substantia, quid enumeratum sit, non comprehenditur. Ergo hoc solo numero careat, quod in se sunt.* Idem habetur ex Boetio, Damasceno, locis supra citatis, & Anselmo, libro de process. Spiritus sancti, capite secundo, ex quibus etiam, ut dictum, habetur receptum illud axioma, *In Deo omnia esse vnum, ubi non obuiat relationis oppositio.*

16 Ratio vero est manifesta. Quia ut rectè Sanctus Thomas; relatiua oppositio (intellige secundum terminos reales) non potest esse, nisi inter realiter distincta: at vero inter relationes diuinas, si vnaquæque cum opposita sibi comparatur, est relatiua oppositio, cum hæc necessario ac intrinsecè consequatur ipsas relationes sibi correspondentes; neque dubium, terminos esse reales, puta realem paternitatem, realem filiationem, &c. ex dictis, Ergo: &c.

17 Ratio secunda partis, quam speciatim tradunt Sanctus Thomas quaestione trigesima secunda, articulo tertio, & quaestione quadragesima, articulo primo ad 1. Egidius in 1. d. 27. articulo 1. quest. 1. Richardus dist. 28. articulo 1. quest. prima. Capreolus d. 13. quaestione 1. art. 2. Scotus ead. d. 13. quaestione vn. Marsilius in 1. quaestione 30. articulo 4. dub. 2. Caietanus, & alij Thomistæ, ac recentiores citat. questio. 32. articulo 2. item Gregorius de Valentia questio. 6. punct. 2. sumitur ex citato axioma Theologico. Quia relationes non possunt inter se realiter distingui, quæ non sunt aut formaliter, aut virtualiter (ratione originis) oppositæ: at vero spiratio actiua,

nullo

nullo modo nec formaliter, nec virtualiter, opponitur Paternitati & Filiationi, sed potius ex parte principij illas supponit, vt suo loco dicemus q. 4. è contrario spiratio passiuæ, etsi formaliter vsq; sic non opponatur Paternitati & Filiationi; opponitur tamen illis virtualiter, & ratione originis, quia à Patre & Filio est origo Spiritus sancti, quasi fundans eiusmodi relationem. Accedit, quod in Concilio Lateranensi cap. *Damnatus*, definitur, non esse quaternitatem rerum in Deo. In quem sensum etiam Athanasius epist. ad Epictetum scripsit, *pudenda hæresis esse, quaternitatem villo modo pro Trinitate inducere*. Denique sequeretur ea relatione spirationis actiuæ constitui distinctam personam, nempe spiratorem, quia relationibus constituantur personæ, vt dicitur: ac si constitutum est distinctum, etiam constitutum est distinctum. Qua de causa etiam loc. cit. Gregorius de Valentia oppositam sententiam erroneam, aut errori proximam censet.

18 Obijcitur primò. Multiplicato inferiori, etiam multiplicatur superior: atqui relatio realis est quiddam inferius ad rem seu entitatem: Ergo illa quadrifariam multiplicata, etiam res toties multiplicabitur; ac proinde in Deo erunt quatuor res. Ob quam etiam causam Ockam & Gabriel in 1. d. 7. quæst. 1. existimant, non posse dici esse quatuor relationes in Deo. Sed falluntur contra communem S. Thomæ loc. cit. & Scoti in 1. d. 1. 3. quæst. 1.

19 Respondeo igitur, hoc argumentum posse fieri in omni materia, vbi plura sunt distincta ex natura rei tantum, non realiter. Ad propositum verò negatur minor, vniuersim loquendo; quia res propriè non est quiddam superius per modum vniuersalis seu predicabilis ad relationes illas, quas negauimus realiter distinctas, velut plura particularia, sed vnum quiddam reipsa commune & inclusum in ipsis. Eadem enim realitas seu entitas est tam relatio spirationis actiuæ, quam relatio Paternitatis & Filiationis. Aliter respondet Vasquez q. 28. a. 4. n. 15. variari scilicet appellationem, & propterea non multiplicari superius multiplicato inferiori; quod latius prosequitur disp. 121. num. 24. Sed prior responsio videtur planior.

20 Obijcitur secundo. Si spiratio actiuæ, quatenus relatio, est realis, & realiter distincta à processione, sequitur esse in Deo relationem aliquam realem per resultantiam, nimirum illam ipsam relationem spirationis actiuæ: Siquidè nulla causa est, cur directè & per se eiusmodi relatio realis in Deo existat, cum numerus & distinctio personarum iam aliunde per paternitatem, filiationem, atque superadditam originem spirationis actiuæ sufficienter constet: at vero consequens est absurdum; esse in Deo relationem realem per resultantiam; tum quia id, quod ad Esse rei alterius resultat, videtur habere esse imperfectum, nec per se subsistens, sed ab altero dependens: tum quia hac ratione sequeretur, Filium non habere spirationem actiuam communicatam à Patre, quod videtur repugnare Concilio Florentino in literis vniuersionis, in quibus dicitur; *Patrem communicare Filio*

omnia, quæ habet, præter Esse Patris. Tum denique quia hac ratione sequeretur, Patrem & Filium aliquid accipere quodammodo à Spiritu sancto: Ergo spiratio actiuæ nec est realiter distincta à processione, nec omninò realis relatio in Deo.

Ad hoc argumentum respondet Albertinus cit. tom. 2. predicamento Ad aliquid coroll. 6. num. 7. negando sequelam. Ad probationem respondet, Patrem & Filium non satis distingui à Spiritu sancto per solam originem; cum origo tantum sit quodammodo via ad distinctionem, non formale & principale distinctiuum personarum, vt dicitur. Et quamuis hac ratione virtus & relatio spirandi sit prius origine in Patre, quam in Filio, quia Pater eam habet ex se, Filius autem per communicationem à Patre, non tamen ideo Spiritus sanctus prius procedit à Patre, quam à Filio; siquidem prius intelligendus est actus generandi Filium, & postea actus communis spirandi exercitus ab utraque persona. Ita Albertinus loc. cit. verum cum Pater & Filius sint vnum principium Spiritus sancti, cumque Spiritus sanctus simul & semel eadem relatione referatur ad vtrumque, non videtur satis posse intelligi, relationem actiuæ spirationis, prius esse in Patre, quam in Filio.

Respondeo igitur ad argumentum cum Henrico Gandauensi quodlib. 5. q. 9. & Suarez lib. 5. cap. 8. num. 7. concedendo sequelam, nimirum relationem spirationis actiuæ, secundum rationem nostram quodammodo resultare, aut concipi resultantem ex origine tam actiuæ, quam passiuæ spirationis: idque plane consentaneum est S. Thomæ q. 40. a. 2. & 4. Tum ob dictas causas, maxime ne relatio illa prius sit in Patre, quam in Filio, si ea per se Filio à Patre communicaretur. Tum quia relatio spirationis actiuæ simul ratione est cum relatione spirationis passiuæ, quæ tamen secundum rationem nostram nullo modo est prius in Spiritu sancto, quam relatio spirationis actiuæ sit in Filio, vt patet. Ad primum Respondeo, imperfectiones illas sequi ex natura rerum creaturarum, ob terminorum imperfectionem, ex quibus est resultantia. Ad 2. dico, etiam relationem actiuæ spirationis communicari Filio, non quidè directa productione, seu comproductione, sed eo modo, qua potest communicari, hoc ipso, quod communicatur illi ipsa natura & vis spirandi, quam mediante actione spirandi sequitur, nostro intelligendi modo, relatio spirationis actiuæ. Ad tertium respondeo, proprie nihil accipere à Spiritu sancto, quia spiratio tam actiuæ, quam passiuæ, secundum rationem, prior est personæ Spiritus sancti in suo esse constituta, vt dicitur dub. 5. & 6. nec verò Spiritus sanctus habet quicquam, quod non acceperit à Patre & Filio.

Assertio VII. Comparando denique Relationes cum personis, certum est, eas etsi realiter differant, à personis, quibus relatiue opponuntur, tamen secundum rem idem prorsus esse cum personis, quibus attribuuntur, in quibus tamen iuxta nostram concipiendi modum rectè nihilominus esse dicuntur, cum ad hoc sufficiat distinctio rationis cum virtuali in re. Ita S. Thomas q. 40. a. 1.

ex communi, contra Præpositiuum, qui cum negaret nomina abstracta propriè Deo conuenire, negauit proprietates seu relationes esse in personis; cum potius dicendum sit esse personas, non in personis.

24 Ratio assertionis est quoad primam partem. Quia ex dictis quæstion. 1. personæ realiter differunt à personis, non ratione essentia, aut perfectionis absolutæ, sed ratione relationum, quibus inter se opponuntur. Ergo necesse est, ipsas etiam relationes realiter differre à personis, quibus mediata vel immediate opponuntur, vt paternitatem à Filio; Filiationem à Spiritu sancto &c.

Ratio secundæ partis est. quia sicut inter essentiam & relationem nulla est oppositio relatiua, ita nec inter personam & relationem eidem inexistentem; puta inter Patrem & paternitatem. Accedit, quod relatio idem est cum essentia, & essentia idem cum persona; ergo cum alioqui, vt dictum, nulla sit inter personam & relationem oppositio, consequens est, etiam personam & relationem eidem inexistentem, à parte rei idem prorsus esse. Denique cum persona sit aliquid vnum constans essentia & relatione, si relatio à paternitate differret, sequeretur personam esse aliquid compositum; quod est absurdum.

25 Ratio tertiæ partis est. Quia relatio ad personam comparata, habet se, iuxta nostrum concipiendi modum, quasi per modum formæ & proprietatis personalis ad suppositum: Ergo rectè dicitur esse in persona; à qua, ob dictam causam, vtique ratione differt, & virtualiter; cum forma seu differentia suppositalis seu personalis in rebus creatis, vtique à parte rei differat à persona.

26 Assertio VIII. De relationibus non possunt absolute & sine addito prædicari participia & verba notionalia; V. G. paternitas generat, aut paternitas est generans; etsi prædicentur de personis. Ita S. Thomas cit. quæst. 40. a. 1. ad 3. ex communi. Ratio est. Quia tametsi personæ & relationes ipsæ inexistentes secundum rem idem sint, differunt tamen secundum modum significandi: personæ enim sunt, & significantur vt supposita; proprietates autem, non vt supposita, sed vt formæ suppositorum: Ergo participia & verba notionalia non possunt absolute & sine addito de relationibus prædicari: Consequentia probatur. Quia participia & verba notionalia significant actus notionales, actus autem suppositorum sunt, & de his prædicantur, non de formis, quæ vt sic actiua non sunt; esto idem sint cum suppositis: quia in his propositionibus, in quibus agere seu actio in actu exercito absolute prædicatur, ad veritatem non sufficit verificatio in sensu identico, sed requiritur, vt veræ sint in sensu formali, vt dictum q. 1. dub. 7. & dicitur rursus dub. 5. Dixi absolute non posse prædicari, quia cum addito benè dici potest. paternitas est res generans, vt in simili de Essentia dictum cit. q. 1. dub. 7.

D V B I V M III.

Vtrum relationes personarum in Deo, sint de essentia, ratione & conceptu diuinitatis, de q. ea in abstracto formaliter prædicetur; & an vicissim Essentia diuina sit de ratione & conceptu relationum.

Ad S. Thom. 1. p. q. 28. 2. 2.

T Ametsi ex dictis constet, relationes esse ratione distinctas ab essentia, dubium tamen restat, vtrū non in ratione & conceptu adæquato essentia includantur, vel contra; seu vicissim alterū ad rationem alterius quouis modo pertineat; cū etiam inter ratione distincta vnum possit esse de ratione & conceptu alterius, sicut definitio de ratione definiti; superius de ratione inferioris; pars de ratione totius, &c.

Et quod ad priorem partem quæstionis attinet, est triplex Doctorum sententia. Prima vniuersim affirmat, attributa etiam relatiua, adeoque relationes esse de quidditate, essentia, ratione, & conceptu ipsius diuinitatis. Ita Thomistæ quidam recentiores apud Suarez li. 4. c. 5. & tribuitur Caietano hic q. 28. artic. 2. & quæst. 39. a. 1. & videtur consentire Gregorius de Valentia quæstion. 13. pun. 1. Citatur etiam S. Thomas hic q. 28. a. 2. ad 3. cum ait, in perfectione diuini esse omnia includi.

Secunda sententia est, relationes seu attributa relatiua esse de ratione seu conceptu Essentia; quare si in propositionibus seruetur sensus formalis, de essentia in abstracto formaliter non prædicari. Ita vniuersim de attributis diuinis sentiunt Ariminenis & Capreolus in 1. d. 8. Vasquez disp. 119. c. 2. & alij citati disp. 2. q. 2. dub. 5. particulatim autem de attributis relatiuis, quæ quid sit de absolutis, ita docent Henricus Gandauensis quod lib. 5. q. 6. Egidius in 1. d. 34. a. 2. Argentina ibidem, Ferraricensis 2. cont. gent. cap. 9. vbi ait: Paternitas non est de conceptu diuinitatis, etiam si prout in se est, concipiatur. Idem docent Torres quæst. 28. artic. 2. & Molina eodem artic. 2. disp. 4. & disp. 6. conc. 3. & 4. & Suarez hic lib. 4. capit. 5. qui tres tamen de attributis absolutis oppositum docuerunt, vt suo loco dictum. Idem planè docet S. Thomas quæst. 33. art. 3. ad 1. vbi ait; in Deo communia includi in intellectu propriorum, (nimirum personarum); at non è conuerso: sicut Deus est de conceptu Patris, sed non contra. Et q. 8. de potentia a. 2. dicit istam propositionem, Essentia est Paternitas, non esse per se. Et 3. part. q. 3. a. 4. dicit, nostrum intellectum intelligere posse bonitatem, & alia attributa essentialia, non intellecta paternitate, & Filiatione.

Tertia sententia est Albertini tom. 1. princip. 7. coroll. 1. dub. 2. qui distinguendo ait, Relationes siue diuinae (distributiue intelligit) siue collectiue sumptas, non esse de essentia Dei; ne communicata essentia cogamur admittere etiam

commu-

communicari relationes; disiunctim verò esse de essentia, ne ea ut sic carere dicatur ultimo quasi complemento substantiæ, quæ est personalitas.

Eadem ferè sententiarum varietas est circa alteram partem quæstionis, An essentia diuina sit de ratione & conceptu relationum. Primo enim Molina hic q. 28. a. 2. disp. 6. & Vasquez disp. 12 1. cap. 2. & 4. fultentur, non solum conceptum relationis non pertinere ad conceptum essentiæ, sed etiam conceptum essentiæ non includi in conceptu relationis.

Secundo Torres & Zumel, hic q. 28. art. 2. & Suarez lib. 4. cap. 7. etsi negent relationes ut sic esse de conceptu, ratione, & essentia diuinitatis, dicunt tamen essentiam diuinam esse de conceptu formali omnium relationum diuinarum.

Tertio denique Bannes hic q. 28. art. 2. vtrumque asserit, & relationes esse de essentia & conceptu diuinitatis, & hanc vicissim de quidditate & conceptu relationum. Nos insistendo ijs, quæ docuimus cit. disp. 2. q. 2. dub. 5. & 6. sentimus, formaliter & iuxta nostrum concipiendi modum, nec relationem esse de conceptu & ratione essentiæ, nec essentiam esse de conceptu relationis: quod sequentibus assertionibus declaramus.

Assertio I. Attributa omnia etiam relatiua, prout à parte rei in Deo existunt, sunt de essentia, quidditate & ratione ipsius DEI ac diuinitatis. Hæc videtur mens auctorum primæ sententiæ superius relata. Probatur I. Quia in Esse diuino nullum prorsus est accidens, nec prædicamentale, nec prædicabile; saltem loquendo de ijs attributis diuinis quæ Deo ipsi simpliciter & absolute necessario competunt, ut sunt etiam relationes personarum, ex dictis. II. Quidditas essentiæ diuinæ intrinsecè adeoque essentialiter includit omnes perfectiones, tum simpliciter simplices. tum possibiles in tali ente: cum re ipsa sit ens perfectissimum, in seipso intrinsecè includens omnes perfectiones modo possibili & optimo. III. Quia alias fatendum esset, à parte rei vnus rationem obiectiuam & quidditatem, non esse rationem & quidditatem alterius; quo fieret, ut plures essent quidditates seu realitates à parte rei in Deo, etiam non oppositæ: hoc vero est absurdum: sic enim ex consequenti admittenda esset compositio inter essentiam & attributa: conuenirèt enim ad vnũ aliqd cõstituendum, etiam ut distinctæ quidditates à parte rei, & ante operationem intellectus. IV. Si relationes non essent à parte rei, ut in Deo sunt de essentia Dei, tum à parte rei essent modi quidam substantiales, ipsam essentiam ultimate complentes & determinantes; sed impossibile est, ut essentia Dei vllis modis substantialibus vere ac in re ipsa perficiatur seu determinetur. Ergo, &c.

Obijcitur. Communicata essentia totum communicatur, quicquid est de quidditate ipsius: Ergo cum Pater Filio communicet totam suam essentiam, etiam communicabit Paternitatem, quæ est de essentia ipsius: consequens verò est absurdum: Ergo, &c.

Ad hoc argumentum, quod ab omnibus, saltem propter identitatem realem relationum cum

essentia, necessario soluendum est, Respondeo antecedens esse verum, si ea inter se non distinguantur virtualiter, modo explicato dub. præced.

Quia vero hæc saltem virtualiter distincta sunt, non est necesse, vno communicato, etiam alterum formaliter communicari. Plura q. 1. dub. 4.

Assertio II. Iuxta nostrum tamen imperfectum concipiendi modum, relationes personarum sunt extra essentiam, seu potius extra cõceptum essentiæ diuinæ, adeoque ita de se mutuo formaliter non prædicantur. Ita docent auctores secundæ sententiæ supra relata. Probatur primo ex SS. Patribus & Concilijs. Ita enim docet Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 6. vbi ait, relationes non prædicari de Deo secundum substantiam, neque etiam secundum accidens; sed ut ad aliquid. Et lib. 7. cap. 2. & 4. dicit, aliud esse in Patre, esse Patrem, vel esse Deum, seu esse simpliciter. Idem habet Anselmus lib. de Spiritu sancto. Et Boëtius lib. de Trinit. disertè asserit & probat, Trinitatem non dici substantialiter (id est, essentialiter) de Deo. Idem indicant SS. Patres, quando communia vocant essentialia, propria vero personalia. Fauent etiam Concilium Lateranense cap. Firmiter & cap. Damnamus, de summa Trinitate, & fid. Cathol. & Concilium Florentinum decreto vnionis, & alia, dum asserunt, Patrem communicasse Filio totam essentiam, non vero relationem. Distingunt ergo SS. Patres & Concilia secundum rationem nostram, essentiam & essentialia à relationibus, non solum tanquam eorum à parte, sed etiam adæquatè inter se.

Secundo probatur ratione. Tum quia singula ista habent in nobis conceptus formales adæquatè distinctos, quorum vnus scilicet non includit alium. Concipimus enim essentiam veluti formam completam, perfectissimam, omni alia natura superiorem; relationes verò, seu proprietates personales, quasi modos quosdam substantiales ipsius essentiæ, non quod tales à parte rei sint, vere scilicet perficientes naturam; sed quod instar talium seu proprietatum, seu modorum concipiantur, omni imperfectione seclusa. Tum quia alias aut formaliter communicari oporteret ipsas relationes omnibus personis; aut certe nulla persona per se spectata, iuxta nostrum concipiendi modum, esset simpliciter Deus; utpote secundum se carens formaliter aliqua perfectione, quæ est de ratione intrinseca & conceptu Dei, etiam iuxta nostrum concipiendi modum.

Assertio III. Eodem modo, & cum eadem distinctione, respondendum est ad alteram partem quæstionis: nimirum à parte quidem rei essentiam diuinam intrinsecè & quidditatiuè includi in relationibus; at vero secundum nostrum imperfectum concipiendi modum non item: ac proinde absolute loquendo, essentiam diuinam non esse de ratione formali, & conceptu relationum. Probatur & declaratur ex dictis. Nam cum à parte rei nulla prorsus sit inter hæc distinctio; sed omnis eorum distinctio fiat solum per varios conceptus imperfecte diuinum esse apprehendentes; ipse vero Deus multo minime sub eiusmodi conceptuum varietate, ut est in se, propria notitia concipitur, nec vel ipse, vel etiam beati ita DEVM

cogno-

cognoscant, distinguentes varijs eiusmodi conceptibus relationes ab essentia, vel essentia à relationibus, ex dictis dubio præcedenti; sequitur à parte rei vnam tantum simplicissimam entitatem ac quidditatem esse, in qua nihil sit, quod sit extra illà, seu rationem obiectiuam illius. Nostro vero imperfecto concipiendi modo, cum alia sit ratio, alijsq; concept⁹ essentia, alius relationum, ideo iuxta nostrum concipiendi modum, nec relationes in essentia, nec essentia in relationibus seu conceptu eorundem formaliter includuntur; ac proinde nec formaliter de se inuicè prædicantur.

10 Et confirmatur. Quia alias consequens videretur, Verbum diuinum per essentiam suam terminare naturam humanam, non minus quam per relationem, seu proprietatem personalem. Quorum enim rerum eadem est ratio formalis, earum etiam proprietates & operationes, seu prædicata sunt eadem: seu quod idem est, quod formaliter includit rationem prædicati alicuius, de eo etiam formaliter prædicari potest talis attributi operatio seu functio. Quod etiam hoc syllogismo magis patescit: Verbum diuinum terminat naturam humanam: Verbum formaliter est essentia: Ergo essentia terminat. In quo Syllogismo expositorio conclusio est falsa, & tamen præmissæ in contraria sententia conceduntur. Neque hic valet responsio, terminum *Essentiam*, etiam si sit singularis, æquivalere tamen pluribus re distinctis; ac re ipsa pluribus communicari: quia hoc tantum obstat, quo minus essentia diuina in eiusmodi Syllogismo expositorio possit esse medius terminus, non autem, quo minus possit esse maius, vel minus extremum, vt in proposito accidit.

11 Atque hæc procedunt de relationibus in abstracto, comparatis cum essentia: at vero si loquamur de relationibus in concreto, hoc est, de ipsismet personis diuinis, tum procul dubio in suo conceptu intrinsicè includunt essentiam, vt suppositum quodlibet, naturam; quod omnes non minus fatentur, quam quod relationes personarum saltem oppositæ, & quæ personas constituunt, vt dicemus, cum inter se realiter distinguantur, non sint de conceptu sui ipsarum, mutuo inter se.

Obijcitur contra secundam & tertiam assertionem. Si essentia diuina formaliter non includit relationes, nec relationes formaliter includunt essentiam, vt dictum, sequitur, nec essentiam, nec relationes personarum in Deo esse simpliciter infinitas, saltem iuxta nostrum concipiendi modum: hoc autem videtur absurdum, &c.

12 Respondeo, veram esse sequelam; si loquamur de infinito in omni genere entis; falsam, si loquamur de infinito in suo genere, puta essentia, seu relationum, siue proprietatum personalium: sicut enim ratione nostra relationes ab essentia distinguimus; ita necesse non est, vt vel relationes sint infinitæ etiam in genere essentia, aut vt essentia sit infinita etiam in genere relationum; satis est quilibet esse infinitas in suo genere, vt in simili etiam respondet Suarez lib. 3. cap. 10. num. 8. Plures huius generis obiectiones dissoluimus cit. disp. 2. q. 2. dub. 5. & 6.

DVBIUM IV.

*Verum Relationes personarum in Deo formaliter sint perfecti-
nes, & quidem simpliciter sim-
plices; & quomodo ratione
earundem multiplicentur in di-
uinitum transcendentia cate-
ra, tum Existentia.*

Ad S. Thomam 1. p. q. 28. a. 2.

NON est questio, an Relationes personarum in Deo, prout idem sunt cum essentia, sint perfectiones; constat enim inter omnes, eas hac ratione spectatas, esse perfectiones, seu potius ipsamet perfectione essentia diuina: sed questio est, & celebris inter Scholasticos controuersia, de relationibus formaliter sumptis, quatenus ratione nostra distinguuntur ab essentia, non quidem, hoc sensu proprie & principaliter, vt quaratur, an relationes diuina, præcisè vt relationes sunt, abstracto quod sint tales relationes, sint perfectiones, vt Bannes, & alij nonnulli Thomistæ recentiores existimasse videntur; hoc enim sensu questio merè Philosophica redderetur: sed quaritur, an illæ formaliter, vt sunt etiam *tales relationes*, nempe in Deo, seu diuina, ab ipsa tamen essentia Dei ratione distinctæ, sint perfectiones. Ratio autem difficultatis est: quia si non sunt perfectiones, quomodo sunt veræ relationes reales; cum vnaquæque res, vt sic dicat perfectionem: si autem sunt; ergo vna perfectio est in vna persona diuina, quæ non est in alia: ac proinde singularis non sunt infinitæ.

De qua re prima sententia est, relationes in Deo formaliter vt sic, nec perfectionem, nec imperfectionem dicere; ac proinde nec dari plures perfectiones personales in Deo, quæ & inter se realiter, & ab essentiali perfectione ratione distinguantur. Ita docent Scotus in 3. d. 1. quest. 1. & 4. & quodlib. 5. a. 1. & 2. Durandus in 3. d. 1. q. 3. Richardus in 1. d. 24. art. 1. q. 3. Capreolus d. 7. q. 1. a. 2. Caietanus hic q. 28. art. 2. tametsi idem in 3. part. q. 3. a. 1. de relationibus quatenus formaliter personalitates, & subsistentes sunt, oppositum doceat. Eandem sententiam sequuntur communiter Thomistæ recentiores, & Molina quest. 42. a. 6. disp. 2. Fundamentum huius sententia potissimum sumitur ex ratione dubitandi allata.

Secunda sententia est, esse quidem vnamquamque relationem formaliter perfectionem, etiam simpliciter simplicem, sed non distinctam à perfectione ipsius essentia diuina; ac proinde nec esse plures perfectiones, sed eandem; quæ in Patre sit Paternitas, in Filio filiatio. Ita Maior in 1. diff. 33. ad 2. & Torres 1. part. quest. 28. art. 2. disp. 3. part. 2. Verum rectè Suarez lib. 3. cap. 9. notat, hanc sententiam vel sibi non constare, vel à prioribus non differre.

Tertia.

Tertia sententia est, ipsas relationes addere perfectioni essentiali Diuinitatis perfectionem simpliciter simplicem ratione distinctam; attamen non esse tres perfectiones reales in Deo, etiã addendo *relatiuas*; nec aliquam perfectionem realem esse in vna persona, quæ non sit in alia; eo quod perfectio hæc realis sit ipsa quasi integritas DEI, quæ vna est, & ex omnibus simul tribus relationibus confurgit. Ita Vasquez disputat. 122. capit. 6. Quæ sententia quantas patiat difficultates, sigillatim & prolixè ostendit Suarez cap. 9. à num. 5.

4 Quarta sententia asserit, relationes diuinas formaliter dicere perfectiones in DEO, tam ratione distinctas à perfectione essentiæ diuinæ, quam realiter inter se, si quidem singulæ cum sibi oppositis conferantur; ac proinde etiam bonitatem absolutam transcendentalem esse vnam in Trinitate; relatiuam verò vnicuique personæ propriam. Ita Gabriel in prim. d. 7. quæst. 3. artic. 3. Heruæus in 1. d. 2. quæst. 4. artic. 1. Clitouæus notis in Damascenum lib. 1. capit. 11. Gregorius de Valentia quæst. 2. pun. 1. Suarez lib. 3. capit. 9. à num. 15. & videtur sequi Zumel hic art. 2. disp. 5. Differunt tamen hi authores nonnihil inter se; quia aliqui sentire videntur, eas perfectiones esse simpliciter simplices; alij non item; vt dicitur.

5 Assertio I. Relationes personarum in DEO omnes & singulæ formaliter sunt perfectiones ratione distinctæ ab essentiâ. Hæc assertio est auctorum quartæ sententiæ, contra omnes tres sententias priores: prima enim absolutè negat, formaliter esse perfectiones; secunda negat, esse distinctas à perfectione essentiæ; tertia negat, singulas per se esse perfectiones reales, & inter se distinctas; siquidem omnes vnam duntaxat perfectionem constituere ait.

Probatur primò. Quia omnis relatio realis, etiam creata, qua formaliter talis, est perfectio realis, non tantum secundum *Essentiam*, hoc est, sub comuni ratione accidentis; sed etiam sub *Essentiâ*, hoc est, sub sua ratione propria, qua constituitur tale accidens: quia entis realis differentia, quasi constituens, non potest non esse realis; vt etiam superius dictum dub. 1. quicquid in contrarium supponant Thomistæ recentiores citati. Secundo. Relationes in Deo, licet formaliter abstrahant & præscindant ab essentiâ, non tamen ab omni entitate diuina, cum formaliter sint relationes reales, & proprietates personales, & concipiuntur à nobis velut modi substantialia ipsius essentiæ: omnis autem entitas diuina formaliter est vtiq; aliqua perfectio diuina. Tertio negari sine absurdo non potest, Patrem vt Patrem esse bonum, itemq; Filium; alioqui nec vt sic se mutuo amarent, nec à nobis essent amabiles; quod plus quam absurdum est. Quæ argumenta cum procedant tam de omnibus, quam singulis relationibus, sequitur, omnes & singulas esse perfectiones reales.

6 Assertio II. Relationes hæ personarum sunt plures perfectiones reales relatiuæ, atq; si quæque cum opposita conferatur, re distinctæ. Est sententia eorundem contra eosdem; & se-

quitur ex præcedenti assertionem. Quia cum sint relationes inter se re distinctæ, & vnaquæque earum per se dicat propriam perfectionem, necesse est, vt sint plures perfectiones re distinctæ; non absolutæ, vt patet; Ergo relatiuæ.

Nec verum est, quod quidam obijciunt, *Sanctos Patres nunquam ita fuisse locutos*. Nam Damascenus lib. prim. de fid. capit. 11. disertè ait; *Patrem & Filium distinguimus perfectionibus personalibus*. Alij non negarunt, sed potius ea principia constituerunt, ex quibus id necessario, & per euidentes consequentias deducitur. Notandum tamen, quoad modum loquendi, ex Suarez cit. cap. 9. num. 20. cum perfectio absolute dicta in Deo, solet intelligi de perfectione absoluta, cautelæ & vitandi erroris periculi causa expedire, vt non dicantur absolute & simpliciter plures perfectiones in Deo realiter distinctæ, sed cum addito relatiuæ.

7 Assertio III. Hæ perfectiones singulæ formaliter acceptæ sunt quidem infinitæ, etiam iuxta nostrum intelligendi modum; non tamen nisi in suo quasi genere seu specie. Priorem partem omnes authores quartæ sententiæ communiter admittunt. Et ratio est. Quia, nulla perfectio potest esse in DEO, nisi infinita, saltem in suo genere seu ratione; cum omnia, quæ sunt in DEO, vt pote Ente simpliciter infinito, sint etiam infinita singula in suo genere seu ordine. Secundam partem rectè tradit Suarez cap. 10. numero 8. etsi videatur aliter loqui Gregorius de Valentia loco cit. Probat. Quia cum relatiuæ perfectiones ratione nostra distinguantur ab essentiâ, ceterisque attributis absolutis, nec ea ex dictis dub. præced. iuxta nostrum intelligendi modum formaliter includant, multo vero minus relatio vna includat alteram sibi oppositam, non possunt simpliciter in omni genere entis formaliter dici infinitæ: sunt ergo singulæ infinitæ in genere quasi relationis, seu potius talis relationis; pura Paternitatis, Filiationis, &c. Ad quod satis est, omnem perfectionem relationis, seu talis relationis, formaliter vel eminenter, seu æquiuolenter continere, modo possibili optimo; vt quidem continent istæ, quarum singulæ etiam alias sibi oppositas quasi eminenter seu potius æquiuolenter continent, ratione essentiæ, in qua omnes identificantur.

8 Assertio IV. Verius dicitur, has non esse perfectiones simpliciter simplices. Ita Suarez cit. lib. 3. cap. 10. num. 4. & 5. contra Gabrielem loco cit. saltem verbo tenus, & vt apparet contra Gregorium de Valentia loco cit. aliosque auctores nonnullos secundæ & tertię sententiæ citatos. Tota autem controuersia est de nomine, & de modo loquendi, pendens ex definitione & varia acceptione perfectionis simpliciter simplicis; quam, vt alibi dictum, Theologi ex Anselmo in monolog. cap. 5. communiter ita definiunt; perfectionem, *qua in quolibet melior est ipsa, quam non ipsa*; id est, quam alia quælibet cum ipsa incompossibilis. Nam si vocula, *in quolibet*,

restrin-

restringatur ad naturam, ut sensus sit, quæ in qualibet natura melior est ipsa, quam non ipsa, ut quidem exponendam esse pluribus contendit Vasquez disp. 122. cap. 4. tum facile ac verè poterit hæc definitio personalibus relationibus seu proprietatibus applicari. Si vero, ut iacet, amplè accipitur, pro quouis ente, adeoque etiam pro supposito, non potest hæc definitio perfectionibus relatiuis diuinarum personarum applicari; quia nõ possumus de singulis vere dicere; Est melior ipsa, quam non ipsa, seu opposita ipsi, in quouis ente; quia Paternitas non est melior in Patre, quam opposita, seu cum ea impossibilis, nempe Filiatio, vel contra. Et quia hic sensus verbis definitionis magis congruit, & aliundè etiam melius est, nullam perfectionem simpliciter simplicem personæ singulis formaliter denegare, ideo magis probatur hic modus loquendi; cum præsertim restrictio illa, ut vocula illa, in quolibet ente, de qua quis duntaxat natura accipitur, nullum habeat fundamentum.

9 Assertio V. Tam bonitas proinde transcendentalis, quam reliqua transcendentia, ut Res, Ens, vnum, verum, tam in concreto, quam in abstracto, pluraliter dici possunt in diuinis, addito termino respectiua, seu relatiua. Ita Torres quæst. 39. art. 3. & Suarez lib. 3. cap. 6. 7. 8. 10. ex communi recentiorum; conformiter Sancto Thomæ 1. p. quæst. 39. articulo 3. ad 3. Vbi docet, nomen Res dici pluraliter de tribus personis, quia transcendens est; quicquid de quibusdam eiusmodi nominibus veteres quidam scrupulosius sint locuti, faciendo discrimen inter *Res* & *Ens*, ut fecit etiam S. Thomas in 1. d. 25. a. 4. Ratio sumitur ex dictis, cum enim Relationes singulæ formaliter sint perfectiones quædam reales & inter se distinctæ, necesse est, ut sint plures realitates, adeoque etiam entitates (cum hæc plane sint synonyma, & inter se conuertantur) adeoque etiam bonitates, veritates, vnitates, addendo tamen, ad erroris periculum cauendum, relatiua. Et quia transcendentia de rebus omnibus tam concretè, quam abstractè prædicari possunt, æque etiam fatendum est, esse plura entia, plures res, plura vna, vera, bona, relatiua.

10 Assertio VI. Sed & probabilius videtur, esse quoque in diuinis personis plures existentias personales seu relatiuas; adeoque relationes ipsas personarum formaliter ac immediatè non existere, per existentiam absolutam essentia sue naturæ diuinæ, sed per proprias existentias relatiuas, ratione distinctas ab Esse seu existentia essentia. Ita docent Barthol. Medina 3. part. q. 17. a. 2. dub. 3. Zumel 1. part. q. 28. Fonseca lib. 5. Metaph. cap. 8. Suarez hic lib. 3. cap. 5. & in 3. part. disp. 11. sect. 2. & indicant Alensis 1. part. q. 44. Richardus in 3. dist. 1. art. 1. q. 2. & Scotus in 1. dist. 11. quæst. 2. vbi dicit, non solum quidditatem seu rationem formalem relationis distingui ab essentia, sed etiã esse relationis similiter distingui à diuina essentia; tamen Albertinus tom. 2. prædicamen. Ad aliquid coroll. seu quæstion. 9. cum alijs nonnullis contrarium sentiat, ratus, relationes diuinas existere vnica tandem & eadem existentia

absoluta, qua existit essentia; quod etiam indicat Sanctus Thomas 1. part. quæst. 30. artic. 2. & 3. part. quæst. 3. art. 2. & quæst. 17. art. 2. ad 3. & quæst. 2. de potentia art. 6. & quæst. 8. a. 2. & quæst. 9. art. 8. & præsertim 1. part. q. 29. art. 2. vbi dicit, *essentiam & relationem habere idem Esse*. Idem indicant Capreolus apud Suarez hic loc. citat. & Caietanus 3. part. q. 17. art. 2.

11 Probatur tamen assertio primo ex SS. Patribus. Augustinus lib. 5. de Trinitate, capit. 6. & lib. 7. capit. 4. ait, *Aliud est, esse DEVM, aliud esse Patrem*; nempe secundum distinctionem rationis, ut explicat S. Thomas 1. part. q. 28. articulo 2. Eundem loquendi modum imitantur Anselmus lib. de Processu Spiritus sancti in principio, & Magister in 1. distinct. 28. §. præterea. Idem satis aperte tradit Richardus de Sancto Victore lib. 4. de Trinitate, cap. 12. & sequentibus, præcipuè cap. 17. & 16. vbi ait: *sciendum est, existentiam designare substantiale esse; sed aliquando, quod sit ex communi; aliquando quod sit ex incommunicabili proprietate*. Nec oppositè sentiunt alij Patres; licet enim discrete non constituent in Deo plures eiusmodi existentias relatiuas (sicut nec tria vna, vera, bona, seu entia discrete ac totidem verbis in Deo asserunt;) sed potius vnum Esse absolutum diuinæ essentia; vnumque Ens per essentiam asserant; non tamen negant tres existentias relatiuas: sicut nec tria vna, vera, bona, Entia relatiua, ut superius dictum.

12 Secundo probatur ratione. I. Quia etiam in creaturis Relationes (quæ minus & imperfectius esse habent, quam diuinæ) habent suam propriam existentiam, distinctam ab existentia termini & fundamenti, ut communiter omnes fatentur. II. Quia essentia & relatio diuina concipiuntur à nobis, vt ratione distinctæ, & simul tamen vtrumque extremum concipitur, vt actuale ens, & non vt potentiale tantum: Ergo extrema illa habent distinctas existentias secundum rationem nostram. III. Essentia cuiusque existentia non includitur in ratione & conceptu formali ipsius relationis, ex dictis dub. præced. Ergo relatio necessario habet existentiam ratione distinctam ab existentia essentia: siquidem de ratione relationis diuinæ est existentia, eamque ipsa intrinsece includit. IV. Paternitas, prout ratione distinguitur ab Essentia, est veluti quædam forma Patris: Ergo dat illi aliquod esse, quod non est Esse essentia; nec potentiale; ergo actuale & existentia. V. Cum filius quidem à Patre accipiat & esse DEI, & Esse Filij, tamen Esse DEI non producit à Patre, sed supponitur in Patre, vt omnes fatentur; Esse autem Filij non supponitur in Patre, sed producit à Patre, quod nemo potest negare: Est ergo esse Dei ab Esse proprio filij ratione distinctum. VI. Existentia nihil aliud est, quàm entitas actualis; seu entitatis actualitas: sed tres relationes & proprietates personales sunt tres entitates actuales inter se realiter distinctæ, & ratione ab essentia: Ergo sunt tres existentia relatiua: quandoquidem nomina substantiua absoluta, non multiplicantur, nisi multiplicetur forma ex dictis quæst. 1. dub. 7.

Nec

13 Nec obstat, quod relationes sunt duntaxat modi quidam ipsius essentiae: nihilominus enim sunt etiam perfectissimæ entitates; & non solum res absolutæ, sed etiam modi rerum, habent existentiam propriam sibi accommodatam, ita ut quanta est distinctio inter rem, & modum, tanta sit etiam inter existentiam rei, & existentiam modi, ut bene Suarez loc. citat. & fatetur Albertinus loco cit. tamen nonnulli contrarium supponant.

14 Nec magis obstat, quod existentia essentiae est infinita; quia existentia hæc non est magis infinita, quam ipsa essentia, cuius tamen infinitas non obstat, quo minus relatio habeat suam propriam rationem formalem, ac veluti quidditativam rationem distinctam ab essentia, ut superius dictum.

Neque Sanctus Thomas locis citatis in contrarium, oppositum videtur sentire, solum enim loquitur de Esse absoluto, quod simpliciter & absolute tale dici solet, non de esse respectivo, quod prout ab absoluto distinguitur, non nisi cum addito relatiuum, ut si simili antea dictum, dici debet, ad erroris periculum cauendum.

15 Et quamuis assertio potissimum procedat de relationibus, quæ proprie personales dicuntur, quæque etiã inter se realiter distinguuntur, nihilominus tamen etiam de relatione communi spirationis actiue recte intelligitur, seruata tamen proportione, ut existentiam propriam habere dicatur, ratione quidem distinctam ab existentia essentiae, non tamen realiter distinctam ab existentia aliarum duarum relationum, à quibus in re nullo modo distinguitur, nimirum Paternitatis & filiationis.

Assertio VII. Essentiae autem, vel quidditates, etiam cum addito, relatiue, in Deo non sunt asserendæ. Hæc est communis sententia; nemo enim, quod equidem sciam, ita loquitur, aut loquendum esse concedit; imò & Scholastici, & SS. Patres perpetuo *vnã* tantum in Deo *essentiam* affirmant, plures negant: est autem quidditas idem, quod essentia. Ratio est. Quia hæc nomina, proprie loquendo, propria videntur naturæ; & absolutæ in Deo, non relatiue perfectionis; & omni nouitate in materia tam ardua, & periculosa abstinendum est. Quanquam Scotus in 1. distinct. 11. quæstion. 2. sub finem dum quidditatem diuinæ relationis appellat, non ægrè fortassis plures eiusmodi quidditates relatiuas admitteret: sed ut dixi, nouitas fugienda.

16 Atque ex dictis facile soluitur ratio difficultatis initio proposita, ob quam Authores nonnulli, ut dictum, in oppositam sententiam induci sunt, quod relationes formaliter non sint perfectiones. Cum enim dicitur: Alioquin consequens fore, ut perfectio aliqua, etiam infinita, sit in vna persona, quæ non sit in alia: Respondetur cum distinctione. Nam si sermo sit de perfectione infinita simpliciter simplici, negatur ex dictis: si de alia, rursus distinguitur: Nam si sensus sit, quæ nullo modo, nec eminenter quidem seu æquiualeter sit in alia, negatur; quæ non sit formaliter ut sic in alia persona;

qua talis persona est, conceditur: hoc vero non est absurdum; sed ad Trinitatis mysterium necessario consequens; ac simul satis est, ad omnimodam infinitatem singularum personarum. Quia ad rationem entis infiniti simpliciter satis est, formaliter continere omnem perfectionem simpliciter simplicem, & eminenter seu æquiualeter omnem aliam: ut patet etiam exemplo Essentiae diuinæ, imò & ipsius Dei secundum se. Neque etiam propterea vna persona non erit æquæ perfecta ac duæ, vel tres; quia formalis perfectio non simpliciter simplex, addita ultra continentiam eminentialem, non reddit perfectius; sicut patet in humanitate adiuncta Verbo; ut rectè Suarez cit. lib. 3. cap. 10. num. 7. In quem sensum etiam ad hanc difficultatem respondimus supra quæst. 1. dub. 4.

Sed obijcitur secundo. Perfectiones diuersæ quasi speciei non possunt esse æquales; non magis quam diuersæ rationis quantitates: Ergo si sunt tres perfectiones relatiuæ in Deo, necessario erunt inæquales; ac proinde personæ ipsæ non erunt æquales secundum perfectionem.

17 Respondeo primo, si proprie loquamur, relationes illas nec æquales esse, nec inæquales, ut cum Sancto Thoma dictum quæstion. 1. dub. 8. Quia tamen aliquando latius vocabulum æqualitatis sumitur, Respondeo secundo, cum Suarez ibidem num. 9. quicquid sit de rebus creatis, antecedens vniuersum sumptum, ac rebus etiam diuinis applicatum, falsum esse, nec posse probari. Ratio in præsentia est; quia tam perfectum terminum & fundamentum habet vna relatio, quam habet alia: sunt ergo in proprijs suis perfectionibus (etiã si maxime abstrahamus ab essentia, in qua omnes identificantur) æquales. Neque vero in diuinis vbi natura eadem numero communicatur, perfectius est dare, quam accipere: quicquid Clitonaus in Damascenum lib. 1. cap. 11. videatur concedere, Paternitatem, secundum propriam perfectionem relatiuam, dicere maiorem perfectionem, quam formaliter dicat Filiatio. Quo modo etiam intelligit Damascenum ibidem, & alios Patres græcos dicentes, *Patrem esse maiorem Filio*, non natura, sed dignitate personali; de qua tamen re partim actum est quæst. 1. dub. 8. partim agendum quæst. seq. dub. 1. Atque hæc responsio à nobis antea allata in omni sententia admitti debet. Siue enim relationes formaliter sint perfectiones, siue non; siue singulæ per se sint propriæ perfectiones, siue tantum conferant ad vnã integram & completam Dei perfectionem, nemo negare potest, esse diuersæ quasi speciei & rationis: neque tamen quisquam vel in se inæquales esse dixerit, aut inæqualiter conferre ad integram illam perfectionem Esse diuini. Accedit, quod neque in creatis rebus diuersitas specifica quantitatis semper infert inæqualitatem, ut patet in linea & superficie, quæ proprie nec æquales sunt, nec inæquales, ut pluribus dictum quæst. 1. dub. 8. Cætera ex dictis soluantur.

DVBIUM V.

Quid, & quot in Deo sint notiones, origines, seu actus notionales, ac proprietates personarum, & quomodo hac tum inter se mutuo, tum ad relationes se habeant.

S. Thom. 1. p. q. 32. 40. & 41.

Sppositis ijs, quæ hæcenus de diuinis personis, earumque processione, ac relationibus diximus, non habet hæc res opus multa inquisitione, vel disputatione; sed propè sola terminorum explicatione, cum mutua eorundem comparatione; quæ duo notationibus & assertionibus sequentibus breuiter exequimur; neque enim hæc inter se facile disiungi possunt, cum ex sua ratione sint coniunctissima.

Quod igitur ad Notiones personarum diuinarum attinet, Notandum est primo, vocabulum *Notionis* in hac materia vsurpasse Augustinum lib. 5. de Trinit. cap. 6. sed, vt apparet, paulò alio sensu, quam à Scholasticis postea fuit acceptum. Augustinus enim ipsum actum intelligendi, quo cognoscimus aliquid proprium de aliqua persona, *Notionem* videtur vocasse, dum ait: *Alia est notio, qua intelligitur Genitor; alia qua Ingenitus.* Scholastici vero Doctores, vt notauit Sanctus Thomas hic q. 32. art. 2. & 3. hoc nomine intelligunt rationem aliquam obiectiuam in abstracto significatam, qua cognoscitur, & quodammodo denotatur persona, siue ea sit omnino propria vnus personæ, siue duarum; modo non sit aliquid essentialè, adeoq; commune tribus personis, ita vt proinde *Notio* non sit aliud, quam nota quasi personæ. In quem sensum etiam Basiliius epist. 43. de persona Iobi in scriptura descripta dixit: *Qui autem is fuerit, proprijs illis notionibus designat.* Et paulò superius de proprietate indiuidui generatim loquens ait: *Qua quidem peculiari notione res vna ab altera disparatur.* Quæ postea ipse etiam ad diuina applicat, vt dicemus. Et similia habet lib. 2. contra Eunomium, vbi etiam has notiones appellat *formas* proprias personarum, *notas, & characteres.* Et vero in eundem facile sensum accipi etiam potest Augustinus loc. cit. vt intellexerit scilicet non conceptum formalem, sed conceptum seu rationem obiectiuam, non quam, siue perquam formaliter, sed qua, siue secundum quam obiectiuè intelligitur Genitor, vel Ingenitus, &c.

Postò ad rationem Notionis spectat primò, vt sit ratio aliqua per modum quasi formæ in factò esse significata, propria vnus, vel duarum personarum: Secundo, vt iuxta nostrum, saltem concipiendi modum sit aliqua dignitas personæ, iuxta Sanctum Thomam quæst. 32. art. 3. ad 4. & communem.

Quod vero ad actus Notionales attinet. No-

tandum secundo, iuxta Sanctum Thomam quæstion. 41. articulo 1. à Notione *Notionale* vocari, quicquid est proprium alicuius personæ: quare, actus notionalis est, quo significatur processio personæ, seu actiua; seu passiuæ; qui actus proinde etiam *origines* personarum dicuntur. Neque enim Doctores solent distinguere inter origines, & actus notionales, sed habet hæc pro synonymis, vt videre est apud Suarez lib. 6. capit. 1. & Vafquez citat. quæstion. 41. articulo 1. conformiter S. Thomæ ibidem. Nam & actiua, & passiuæ productio concipitur, vt quidam actus medius inter vnã personam & aliam; altera vt producentis in productum; altera vt producti à producente. Neque vero negat Sanctus Thomas cit. quæst. 41. art. 1. productionem in Deo esse veram actionem, vt quidem hæc præcisè dicit viam & quasi tendentiam ad terminum, qui producit, remota imperfectione motus; licet non ideo sit passio in Deo, nisi *grammaticalis*, vt ipse loquitur eodem articulo 1. ad 3. quia in ipso nulla est receptio. Actus ergo notionales seu origines dicuntur Generare, seu Generatio, vel quod idem est, Dicere & Dictio, item Natiuitas, seu Generatio passiuæ, denique Spiratio actiua & passiuæ.

Notandum tertio, quod ad proprietates personarum attinet, hoc nomine generatim intelligi rationem aliquam obiectiuam, vni personæ propriam; non autem eam, quæ duabus, aut pluribus est communis. Differt proprietas personæ, iuxta consuetum vsum loquendi Theologorum, apud sanctum Thomam quæst. 32. a. 3. à relatione seu proprietate *personali* proprie accepta: Proprietas enim, seu vt loquitur S. Thomas, loco citato, *Notio personalis*, à Theologis dicitur, quæ non solum propria est vnus personæ, sed etiam personam aliquam constituit; proprietas autem personæ generatim est ratio quædam personæ vnus propria; siue illam interim proprie constituat, siue non, vt expresse docet sanctus Thomas loco cit. His positis, de ratione & numero Notionum, originum, seu actuum notionalium, & proprietatum, eorumque inter se mutuo, atque etiam cum Essentia & personis diuinis comparatione sequentes assertiones statuimus.

Assertio I. Necessario in diuinis admittendæ sunt *Notiones*, seu notæ personarum, abstractis nominibus significatæ. Ita S. Thomas q. 32. a. 2. & est communis Doctorum, contra Præpositiuum antiquum Scholasticum, qui vt refert S. Thomas ibidem dixit, abstracta in diuinis proprie locum non habere, sed cum Deo tribuuntur, poni & vsurpari pro concretis; *ad eum modum*, inquit S. Thomas, *quo consueuimus dicere, Rogo benignitatem tuam, id est, te benignum: ita cum dicitur in diuinis Paternitas, intelligi Deum Patrem.* Cuius sententiæ fauet etiam Ariminensis in 1. d. 26.

Sed probatur assertio I. Quia alias hæreticorum importunitati non satis commode occurrere possemus, interrogantibus, quo seu per quidnam quæque persona distinguatur ab altera. Pater enim à Filio distinguitur non secundum totum esse Patris (hoc enim etiam includit

naturam

naturam, qua Pater à Filio non differt) sed paternitate, quæ est quædam notio, vt dicitur. II. Quia aliquando vni personæ, puta, Patri, duæ relationes diuersæ conueniunt, ad duas distinctas personas, ad Filium scilicet & Spiritum sanctum, qui ambo à Patre procedunt: eæ autem relationes vni personæ conuenientes non possunt satis inter se distingui, nisi abstractis nominibus significatæ, per modum notionum. Non enim possumus dicere in concreto, Alius est Pater, & alius est Spirator; sed alia relatio seu notio est Paternitas, alia Spiratio. Quod tamen interim in diuinis concretum & abstractum non nisi ratione ac virtualiter differant, generatim dictum suo loco disputat. 2. quæstion. 2. & recte contra Aureolum tuentur Capreolus in 1. distinct. 26. quæstion. 1. & Caietanus hic quæst. 32. a. 2. Gregorius de Valentia quæst. 6. punct. 2. Vasquez disp. 136.

7 Assertio II. Quinque tantum sunt notiones personarum diuinarum; nimirum Innascibilitas, seu esse Ingenitum (quibus verbis omnis processio passiva excluditur) Paternitas, Spiratio actiua, Filiatio, & Processio; quarum priores duæ, sunt Patris propriæ; tertia propria est Patris & Filij simul, quarta solius Filij; quinta Spiritus sancti. Ita Sanctus Thomas quæstion. 32. articulo 3. & est communis ac certa Scholasticorum veterum ac recentiorum, contra Scotum in 1. distinct. 28. quæstion. 6. qui sextam notionem adstruere conatur, quam vocat *Inspirabilitatem*, propriam Filij.

8 Sed ratio communis numeri petitur, tum ex Sanctis Patribus, qui his duntaxat notis personas nobis designarunt, non alijs: tum ex ipsa ratione notionis superius exposita; quæ adæquatè & quasi ad amissim conuenit solis quinque enumeratis notionibus. Nam non spirare v. g. quod pro nota Spiritus sancti videretur posse constitui, nõ pertinet ad aliquam dignitatem personæ; cum dignius quodammodo sit spirare, quam non spirare, iuxta S. Thomam cit. quæst. 32. articulo 3. ad 4.

9 *Inspirabilitas* autem formaliter, & vt præcisè negatio est, dignitatem non significat in Filio, seu persona alioqui procedente; non magis, quam non esse genitum, prout de Spiritu Sancto dicitur: non enim attinet ad alicuius personæ dignitatem, secundum nostrum concipiendi modum, non spirari determinatè, aut non generari; si qua persona alioqui quouis processionis modo ab alia persona procedat, cum vna processio non sit alia dignior, aut inferior. Quæ ratio, cur *Inspirabilitas* non sit notio, etiam à Torre quæst. 32. art. 3. traditur, & inter varias, quæ referuntur à Vasquez disp. 137. maxime placet. Accedit, quod *Inspirabilitas* in Filio, prout posituum quiddam indicat, comprehenditur sub spiratione actiua: ideo enim filius non spiratur, quia spirat.

10 Diuersa est ratio *Ingeniti* seu *Innascibilitatis*; hæc enim notio quamuis formaliter etiam negatiua sit, non tamen vnum tantum aliquem processionis modum; nimirum per generationem (et si hic solum verbo tenus exprimat) sed omnem

processionem negat in Patre, cui conuenit; ac propterea saltem iuxta nostrum concipiendi modum dignitas quædam est Patris; quæ proinde meritorè peculiari nota seu notione assignatur: præterquam quod ratione positiui sub nulla alia nota, quæ vna sit, comprehenditur; licet quodammodo inuoluatur in duabus simul, videlicet Paternitate & spiratione actiua.

Origines autem, vt generare, vel generari, spirare, vel spirari, quia non significantur per modum formæ quasi in facto esse, inter notiones non numerantur; licet ad eas reduci possint. Et quanquam non sit de fide, aut eas quinque rationes, quas pro notionibus adduximus, recte dici *Notiones* (quanquam & hoc contra communem negare temerarium esset) aut non esse plures, quam quinque; tamen contra fidem esset, reipsa aliquam ex eiusmodi notionibus negare; dicendo v. g. Innascibilitatem seu ingenitum esse, vt loquuntur Patres, non conuenire Patri, aut conuenire etiam alijs personis in sensu supradicto, & sic de alijs, vt ex S. Thoma q. 32. a. 4. & communi bene notauit Vasquez q. 32. a. 4.

12 Has vero notiones eruditè olim descripsisse videtur Basilius cit. epist. 43. ad suum Fratrem Gregorium Nyssenum, cum ait: *Quoniam igitur Spiritus, à quo omnis velut ex fonte ad creaturas promanat bonorum suppeditatio, à Filio quidem dependet, quo cum vna sine ulla distantia concipitur mente: causa vero Patris insertam habet essentiam, unde & progreditur, hanc notionem ac cognoscibile signum eius, quæ secundum hypostasin est, proprietatis habet, quo cum Filio simul & ipse se facit internosci, & quo ex Patre subsistit.* Vbi processionem à Patre & Filio pro nota Spiritus sancti constituit; & pergit: *Filius vero qui ex Patre progredientem spiritum per seipsum, & cum se ipso notum facit, solus vnigenitus ex ingenito lumine reluxit, nullamq; propriam notionem communicatione secundum proprietatem suam (nempe vnigeniti) tam cum Patre quam spiritu sancto habet; sed ex dictis iam signis solus agnoscitur.* En Filij notionem. Pergit: *Pater vero, qui super omnia DEVS est, peculiarem hypostasios suæ generationis solus habet, quod Pater est (En Paternitas vna Patris nota; & quod ex nulla omnino causa subsistit; (En altera nota Patris Innascibilitas, seu penitus improductum esse: & atque isto iterum indicio & ipse proprie ac separatim agnoscitur. Huius gratia in communicatione trinitatis, nullam dicimus habere conuenientiam, aut communionem notiones istas in Trinitate consideratas: quarum proprietates exprimitur, si unaqueque earum personarum, quæ nobis in fide traduntur, proprijs rationibus discriminatim apprehendatur, & agnoscatur: ita vt per dicta iam indicia separatio ac differentia personarum inueniatur.* Ita Basilius, qui mox absoluta illa & essentialia, adeoque communia attributa, infinitum esse, & incomprehensibile, & increatum, & nullo loco circumscriptum, & quicquid huiusmodi est, à notionum censu excludit. Et si vero aperte spirationem actiuam pro notione Patris & Filij non constituit, tacitè tamen hoc ipsum facit, quando processionem ab utroque pro notione Spiritus sancti constituit, vt dictum.

Assertio III. Origines, seu actus notionales

personarū sunt quatuor; nimirū generatio actiua, generatio passiuā, spiratio actiua, & spiratio passiuā. Itā communis apud S. Thomā q. 41. a. 1. & colligitur ex dictis notat. 2. Quia origines, seu actus notionales sunt ipsae productiones personarum, tam passivae, quam activae acceptae; at vero hae simul sumptae sunt quatuor: siquidem duae sunt productiones activae, & duae productiones seu processiones passivae; ex dictis q. 2.

14 Dices. Actus notionales seu origines idem sunt cum processibus: processiones autem tantum sunt duae: Ergo. &c. Respondeo; si processio- nis nomen tam activae, quam passivae accipiatur, ut nomen actus notionalis; tum aequae etiam quatuor processiones distingui posse; duas scilicet activas, & duas quasi passivas: sed quia potius passivae accipitur: vel certe quia sub qualibet processione coniunctim & actiua simul, & passiva, respectu eiusdem termini, accipitur, ideo numerari solum duas processiones; cum origines & actus notionales, etiam respectu eiusdem termini, tam activae, quam passivae sumpti, seorsim & distincte numerentur.

15 Assertio IV. Actus notionalis, seu origo quasi materialiter quidem est ipse actus intelligendi & amandi; at vero formaliter superaddit relationem productionis; quae relatio nihil aliud est, quam ipsa relatio personalis, puta Paternitas, Filiatio, Spiratio siue processio; non quidem velut in facto esse, sed iuxta nostrum concipiendi modum, quasi in fieri, seu viā. Ita habet communis doctrina apud Vasquez q. 41. a. 1. & Suarez lib. 6. capit. 1. & colligitur ex dictis quaest. 2. dub. 3. & 4. Ratio est. Quia alioqui si actus notionales dicerent solum per se actum intelligendi vel amandi, tum communes essent omnibus personis; quod est contra fidem; solam autem relationem dicere non possunt; tum quia relationes formaliter, ac per se non sunt activae; tum quia personae non procedunt per relationes, sed per actus intelligendi & amandi, ut ibidem diximus.

16 Assertio V. Proprietates personarum uniuersim sunt quatuor: nimirum Innascibilitas, Paternitas, Filiatio, Spiratio passiva siue processio: ex quibus tres solum sunt proprietates, seu relationes personales. Ita communis apud S. Thomam q. 32. a. 3. vbi tamen ipse non proprietates personales, sed relationes & notiones personales a proprietatibus personarum distinguit, ut dictum: sed auctores alij utroque modo loquuntur. Ratio sumitur ex notat. 2. & 3. quia proprietates personarum uniuersim dicuntur; quae unius personae propriae sunt; vbi sunt quatuor relatae: proprietates autem & relatio seu notio personalis dicitur, quae personam constituit; quales tantum sunt tres illae, quas diximus. Innascibilitas enim licet alioqui propria sit Patris, tamen formaliter nec relatio est, nec personam constituit; cum formaliter ut sic sit negatio.

17 Assertio VI. Notiones, actus notionales, siue origines, & proprietates personarum, a parte rei, non magis, quam relationes distinguuntur ab essentia; utpote a qua non nisi ratione differunt.

Ita cum S. Thomā q. 28. a. 2. & q. 32. a. 2. & alibi passim communis Doctorum contra Durandum in 1. d. 13. q. 2. qui putauit, relationes, adeoque origines, ac proprietates personales, ab essentia distinguire realiter; & contra Scotum quodlib. 5. a. 2. qui putauit distinguere ex natura rei: quae sententiae eodem prorsus modo rejiciendae ac refutandae sunt, quo supra q. 1. dub. 7. & hic dub. 2. contra eisdem, ac Gilbertum probauimus, nec personae ac relationes ab essentia; nec spirationem actiuam a Paternitate & Filiatione realiter, aut ex natura rei distinguere, ut recte Vasquez disp. 138. c. 3. Ratio est. Quia notiones, origines, & proprietates personarum a parte rei, & ut quiddam posituum in Deo significant, aliud esse non possunt, quam vel absolute quaedam perfectiones, vel relatiuae, seu quod idem est, quam essentia, aut relationes; cum in Deo a parte rei nihil sit praeter essentiam, aut relationes: Ergo cum tam absolute perfectiones, quam relatiuae, seu quod idem est, ipsae met relationes, sint idem re prorsus cum essentia, ex dictis, impossibile est, ut notiones, origines, & proprietates personarum, a parte rei villo modo ab essentia distinguantur.

18 Assertio VII. Sicut tamen relationes diuersae absolute de se inuicem non praedicantur, etiam si a parte rei non differant, ut spiratio actiua respectu paternitatis & Filiationis; ita nec verba actionem significantia praedicantur de notionibus, aut proprietatibus personarum, dicendo V. G. Paternitas generat, vel creat, est sapiens vel intelligens. Ita Sanctus Thomas quaest. 32. articulo secundo ad 2. & articulo 3. ad 3. ex communi apud Caietanum & Torrem ibidem, & Vasquezium disput. 136. capit. 3. & disp. 138. capit. 3.

19 Ratio est. Quia quando actio praedicatur de aliquo subiecto, praedicatio intelligitur non sensu identico, sed formali; alias dicere possemus, voluntas diuina intelligit, aut intellectus vult: at vero sensu formali nulla actio praedicari potest de notionibus, aut proprietatibus personarum: quia actiones sunt suppositorum, nec de villo abstracto praedicantur, nisi id ipsum sit principium formale talis actionis; ut cum dicimus, intellectus intelligit, voluntas vult aut amat; &c. Ergo nunquam absolute praedicari possunt nomina actionum de notionibus aut proprietatibus personarum. Eadem est ratio relationum, quando ad se inuicem comparantur: quia etiam quando relatio de relatione praedicatur, sensus formalis efficitur, ut bene Caietanus citata quaest. 32. art. 3. & Vasquez disp. 138. cap. 3. Non ergo dicere possumus, Spiratio actiua est Paternitas, aut Filiatio, vel contra; quamuis re idem sint iuxta S. Thomam cit. a. 3. ad 3.

20 Verè tamen & recte iuxta eundem q. 32. art. 2. ad 2. dicere possumus, Paternitas est DEVS; & Paternitas (ita legendum, ut habet textus apud Torrem, non Deitas, ut alij) est Pater. Et similiter, inquit Sanctus Thomas ibidem, propter identitatem rei, possunt substantiua personalia & essentialia praedicari de notionibus. Quod intellige de personalibus substantiuis, quamuis concretis,

comparatis cum notionibus abstractis eiusdem appellationis vt ex adiecto exemplo liquet: Relationes enim, & notiones relatiuæ non possunt de alijs diuersis relationibus & notionibus prædicari, vt dictum. E ratio prioris dicti est: quia ad veritatem absolutam illarum propositionum fatis est, eas verificari in sensu identico. Sicuti etiam cum addito, in sensu identico, vnam notionem seu relationem prædicare possumus de alia, cui illa non opponitur, vt recte Torres cit. a. 2. comment. par. 4.

21 Assertio VIII. Comparando verò origines cum personis & relationibus, atque etiam inter se inuicem; sunt illæ planè adæquatè idem cum personis, quibus correspondent; nimirum origo actiua cum persona producente; origo passiuæ cū persona producta, ac in specie generatio actiua cum Patre; generatio passiuæ cum Filio; Spiratio actiua cum Patre & Filio; Spiratio passiuæ siue processio cum Spiritu sancto, &c. qua ratione eadem origines identicè idem etiam sunt cum relationibus earundem personarum: sed & inter se, æque conueniunt vel distinguuntur origines, ac de relationibus seu personis suo loco dictum. Ita expresse docent Magister in 1. d. 26. & S. Thomas cum eodem hic quæst. 41. art. 1. ad 2. vbi ait: *Dicendum, quod actus notionalis secundum modum significandi tantum differunt à relationibus personarum, sed re sunt omnino idem. Vnde Magister dicit in 1. sentent. 26. distinet. quod generatio est natiuitas, alijs nominibus dicuntur Paternitas & Filiatio. Idem communitè sequuntur alij Theologi, speciatim Durandus d. 26. quæst. 2. & dist. 27. quæst. 1. Gabriel, & Capreolus d. 26. quæst. 1. Ferrariensis 4. cont. gent. cap. 26. Caietanus, Torres, & Thomistæ q. 41. a. 1. Item Molina ibidem, Suarez lib. 6. cap. 1. Valquez q. 41. a. 1.*

22 Etsi contrarium sentiant Henricus quodlib. 6. quæst. 1. & in sum. artic. 54. quæst. 10. & Scotus in 1. d. 2. quæst. 1. & quodlib. 1. quæstio. 3. quos ex parte sequitur Albertinus tom. 2. Prædicamen. Ad aliquid. coroll. 12. dub. 3. vbi docet, actionem quidem absolutam, qua communicatur ipsum intelligere & essentia ipsi Filio, identificari adæquatè cum Patre, at vero actionem relatiuam, qua producit Filiatio, adæquatè identificari cum persona producta; qua ratione putat etiam conciliari posse Doctores, sed fallitur; Sanctus Thomas enim alijque citati absolute loquuntur, nec agnoscunt duplicem eiusmodi actionem notionalem, vt suo loco dictum.

23 Ratio assertionis sumitur ex assertionem 4. cum enim origo quælibet idem sit cum essentia & relatione eius personæ, cui attribuitur, seu ad quam pertinet, necessario efficitur, vt quælibet origo adæquatè idem sit cum sua persona; actiua cum producente, & passiuæ cum producta, non cum alia; origines autem actiuæ & passiuæ sibi inuicem oppositæ, non minus inter se realiter differant, quam personæ ac relationes. Accedit, quod Pater formaliter generat per actum intelligendi, & spirat per actum amandi; quibus scilicet ipse intelligit & amat: at verò non intelligit & amat per actus à se realiter distinctos: Ergo generat & spirat per actus, qui cum ipso Patre, non

cum personis productis, identificantur. Addit Valquez loc. cit. *cum qui diceret, originem esse quid absolutum secundum rem, grauiter erraturum. Et quamuis Suarez lib. 6. cap. 2. existimet, absque errore & temeritate ita origines posse explicari, vt actiua & passiuæ processio sint re idem, nec adeo differant à persona producta: recte tamen monet, quia sententia contraria communis est, vt dictum, ab ea non esse recedendum.*

24 Obijcitur primo. In humanis actio identificatur cum passione & termino producto; nec aliud est, quam ipse terminus in fieri: Ergo etiã in diuinis.

Respondeo, quicquid sit de antecedente; quod tamen à nonnullis, atque ab ipso etiam Albertino negatur loco cit. Nego consequentiam. Quia diuersa est ratio in diuinis actionibus, quibus cum eadem numero essentia communicetur personæ productæ; bene fieri potest, vt actio notionalis, qua ea essentia comunicatur, quaque adeo etiam producit persona, sit eadem eum persona producete & comunicante essentiam. Quo fit, vt in diuinis actionibus immanentibus, præter communem rerum creatarum rationem, actio & passio non sint realiter idem, & in eodem quasi subiecto, vt rectè tradunt citati.

25 Obijcitur secundo. Origine actiua realiter procedit & emanat à producente; cum sit verus & realis influxus: Ergo debet esse distincta à persona procedente.

Respondeo, notionalem actionem esse quidem realem influxum in personam seu terminum producendum; at vero ipsam per se realiter non emanare & procedere à producente, sed solum iuxta nostrum modum concipiendi, quatenus ratione distincta concipitur ab ipsa persona: quo modo etiam de sua illa actione notionali absoluta respondet Albertinus loc. cit.

Illud postremum annoto, *adæquate identificari* cum altero hoc loco dici, non solum quod totam alterius entitatem continet, sed etiam quod identificatur cum illa re, & cum omnibus, quæ sunt idem cum illa, & distinguitur ab omnibus, à quibus illa distinguitur: quo modo Pater aut paternitas non identificatur adæquatè cum essentia, sed inter se, & cum generatione actiua, vt dictum.

26 Assertio IX. Etsi notiones, actusque notionalis, cum relationibus, ac proprietatibus personalibus aliquo modo conueniant; tamen & inter se mutuo, ac ab ipsidem etiam varie differunt. Ita S. Thomas locis citatis præsertim q. 32. a. 2. & 3. alijque citati ex communi. Probat & declaratur. Conueniunt enim hæc omnia inter se primo, quod si seruata proportione, & paria cum paribus conferantur, nimirum accipiendo & conferendo simul hæc omnia, notiones, actusque notionalis, & relationes ac proprietates personales, put vni & eidem personæ cōpetūt, à patre rei nō distinguuntur: sed realiter sunt idem nō solū cum essentia, sed etiam inter se, & cum persona, cui conueniunt, vt dictum. Nam v. g. Innascibilitas, quæ est notio; item generatio actiua, quæ est actus notionalis: item paternitas quæ simul est notio, & relatio, & proprietates personalis in patre, à parte rei

idem planè sunt, & cum essentia, & inter se, & cum Patre; cum hoc tamen discrimine, quod nec essentia sola, nec relatio aut notio, seu proprietas personalis sola, formaliter totum esse personam, aut etiam actus notionalis includunt: cum tam persona, quam actus notionalis, tam ex relatione, quam ex essentia seu perfectione absoluta intrinsecè consistant, ex dictis.

27 Secundo conueniunt hæc inter se, quod cum essentia significetur vt *quid*, persona vt *quis*, proprietas, notio, & relatio significantur vt *quo*, vt cum Alensi & alijs ex communi docet Sanctus Thomas cit. q. 32. art. 2. Interrogans enim quid est Pater, inquit essentiam: rogans quis est Pater, inquit personam; interroganti quo est Pater, responderetur Paternitate; quæ vt dictum simul est notio, relatio, & proprietas.

Differant tamen origo seu actus notionalis, à notionibus, relationibus, & proprietatibus, primo ratione modi significandi; notio enim, vt & relatio, ac proprietas personalis, significantur per modum quasi cuiusdam formæ, in factò esse, existentis in ipsa persona; origo autem concipitur & significatur per modum viæ tendentis ad constituendam personam; vnde generare seu generatio formaliter est origo, non autem notio, nec proprietas, vt dictum, & cum Torre q. 32. arti. 3. bene notauit Vasquez disput. 137. num. 3. neque absolute & simpliciter etiam relatio, licet hanc quoque includat, vt superius diximus.

28 Secundo differunt Notiones, Relationes, Proprietates, & origines, tanquam includens & inclusum, siue vt excedens & excessum. Nam notio comprehendit omnes relationes ac proprietates; sed præterea aliquam, quæ non est relatio, nempe Innascibilitatem, & insuper aliam, videlicet spirationem actiuam, quæ licet sit relatio, non tamen est proprietas. Relatio vero minus late patet quàm notio, cum Innascibilitas sit notio, non tamen relatio, vt dictum: excedit autem, & vicissim exceditur relatio à proprietate; quia aliqua relatio nõ est proprietas, nimirum spiratio actiua; & aliqua proprietas, vt Innascibilitas, non est relatio, vt dictum. Alioqui tres relationes sunt proprietates; & tres proprietates sunt relationes, nimirum Paternitas, Filiatio, Spiratio passiuæ, quatenus pro relatione Spirati ad spirantem, accipitur. Quæ ratione & Vasquez hic quæst. 32. articulo 2. notauit, proprietates personales (quæ vt dictum, minus late patent, quam proprietates personarum absolute) Relationes, & Notiones differre, vt inferius, & superius. Omnes enim proprietates personales sunt relationes; & omnes Relationes, notiones; sed non è conuerso, vt ex dictis patet; quia Innascibilitas est notio, quæ tamen nec est relatio, nec proprietas personalis; & spiratio actiua (vno quodam sensu) est relatio, non tamen proprietas personalis.

29 Tertio differunt Origines & Relationes, adeoque etiam Notiones, & proprietates, quæ & quatenus sunt relationes, ratione prioritatis secundum rationem, & modum nostrum concipiendi. Nam vt docet S. Thomas q. 40. a. 4. Origines, iuxta nostrum concipiendi modum, sunt quasi

fundamenta, seu rationes fundandi respectu relationum correspondentium; qua ratione etiam generatio fundamentum quasi est Paternitatis, saltem qua formaliter relatio est, non qua personalis forma, vt magis patebit dub. seq.

Quo fit, vt origines partim sint ratione priores relationibus, partim posteriores. Nam actiue origines supponunt relationes personales, quibus constituuntur personæ originantes seu producetes, vt generatio Paternitatem; Spiratio actiua Paternitatem & Filiationem: hoc tamen discrimine, quod relatio Spirationis nullo modo est prior spiratione, vt est origo; Paternitas vero non quidem vt relatio formaliter, sed vt forma personalis est prior generatione, vt expresse docet S. Thomas q. 40. a. 4. & dicitur dub. seq. quicquid nonnulli contradicant.

Origines vero passiuæ similiter ratione priores sunt personis procedentibus & relationibus personalibus earundem; cum sint quasi viæ ad ipsas; posteriores vero relationibus personarum originantium: nisi quod generatio passiuæ posterior est Paternitate solè, vt est forma hypostatica, non vt formaliter est relatio, vt pluribus dicitur dub. sequenti. Nam Paternitas vt sic, quatenus formaliter est relatio, simul est ratio, cum Filiatione; (relatiua enim simul sunt natura & ratio) quæ tamen ratione sequitur generationem passiuam, tanquam viam ad Filiationem, vt dictum.

Qua ratione etiam Sanctus Thomas cit. quæst. 40. articulo 4. ad 1. docet, vtrumque dici posse de Patre; & quia generat, est Pater, vt quidem etiam olim locutus est Magister in 1. d. 27. & quia Pater est, generat: quæ omnia magis patebunt ex dubio sequenti, vbi diuersas etiam hæc de re aliorum Doctorum sententias exponemus.

DVBIVM VI.

Quanam ratione primo ac formaliter constituentur & distinguantur personæ diuina; an per proprietates seu relationes personales; an per origines seu actus notionales; an vtriusque, seu neutris.

S. Thom. 1. p. q. 40. a. 4.

1
Supponimus ex dictis dub. 2. & dub. præced. personas quidem secundum rem idem profus esse, tam cum Relationibus & Notionibus, ac proprietatibus personalibus ipsarum personarum, quàm cum actibus notionalibus earundem personarum, vt docet Sanctus Thomas quæst. 40. a. 1. ac proinde etiam in sensu identico tam hæc de personis, quam personas de ipsis prædicari; dicendo Pater est Paternitas, & Paternitas est Pater; itè Generatio actiua est Pater, & Pater est generatio actiua.

actiua: at vero qua ratione primo ac formaliter secundum nostrum concipiendi modum constituentur & distinguantur personæ diuinæ, admodum controuersum est inter Doctores; nec sanè facile est explicatu. Et tria sunt, quæ in controuersiam veniunt, nimirum 1. Relationes seu notionēs, siue proprietates personales. 2. origines, seu actus notionales. 3. Aliquid absolutum, ab omnibus illis distinctum.

2 Ratio vero difficultatis est. Quia nihil absolutum proprium est alicuius personæ; absoluta enim in diuinis omnia communia sunt & essentialia. Relatio etiam personalis videtur esse non posse; quia ratio adeoque etiam constitutum personæ supponitur ad agere eiusdem personæ (cum suppositorum sit agere) ac proinde etiam ad actus notionales; puta personalitas Patris ad generationem; at vero Relationes personales non supponuntur ad actus notionales; cum eos secundum rationem supponant; tanquam fundamenta seu rationes fundandi; Paternitas enim supponit generationem actiuam. Sed neque origines, seu actus notionales videntur posse constituere formaliter personas; tum ob eandem causam; quia persona Patris ratione prior est omni actu notionali, cum supponatur ad ipsam generationem actiuam, quæ secundum rationem est primus actus notionalis; tum quia actus notionalis non habet se per modum formæ in facto esse existentis, sed per modum viæ solum tendentis ad personam constituentam & producendam.

3 Atque huc etiam spectat tota propemodum quæstio 40. S. Thomæ, in cuius articulo secundo quaerit, *utrum personæ distinguantur* (adeoque etiam constituentur) *per relationes*: In tertio; *utrum abstractis per intellectum relationibus à personis, adhuc remaneant hypostases*: In quarto; *utrum actus notionales præintelligantur proprietatibus*: quæ omnia ad propositam difficultatem expediendam pertinent. Loquitur S. Thomas hoc loco, ubique de personarum relationibus non quibuslibet, sed solum de tribus illis, quæ cum sint vnius personæ propriae, dicuntur *personales*, vt est Paternitas, Filiatio, Processio: de alijs enim constat, propriè non constituere vel distinguere personas: sicut neque Notio Ingeniti, etsi propria sit folijs Patris, constituere potest personam; cum formaliter solum dicat negationem, quæ non potest formaliter & intrinsecè constituere ens posituum.

4 His positis, sunt de præsentis difficultate vniuersim sex Doctorum sententiæ. Prima sententia est Præpositiui, qui vt refert S. Thomas hic q. 40. a. 1. & q. 32. a. 2. cum diceret, nullas esse in personis proprietates, nec absolutas, nec relatiuas, consequenter docuit, nullis proprietatibus constitui aut distinguere personas diuinæ; sed distinguere seipsis, non aliquo sui, nullo verò modo constitui. Idem postea docuit Ariminenſis in 1. dist. 26. & 27. q. 1. Sed est sententia falsa & improbabilis; cum de fide certum sit, personas secundum se totas, & omnia, quæ in ipsis sunt, aut quæ ipsæ sunt, non differre aut distinguere; cum secundum essentiã sint idè, vt dictum q. 1. Quare vt iuxta nostrum concipiendi modum in personis diuinis distinguimus es-

sentiã & proprietates, seu relationes & notionēs, ita etiam rectè querimus, quam ratione ex illis formaliter constituentur; & sint tales personæ, quando ad hoc sufficit distinctio rationis, cum virtuali in re, vt non solum Scholastici exteri omnes cum Magistro in 1. dist. 26. & S. Thoma hic q. 40. a. 1. sed etiam SS. Patres & Concilia loquuntur, vt patet. Et quamuis ea sententia potius in verbis, quam re ipsa à communi & recepto Ecclesiæ ac SS. Patrum & Doctorum loquendi modo dissentiat; non immerito tamen temeritatis arguitur à Vasquez in disp. 158. cap. 2. alijs.

5 Secunda sententia item falsa & absurda, ac iam dudum antiquata, est, quam refert S. Thomas q. 40. a. 3. quæ dicit, hypostases constitui originibus, personas autem relationibus: cum tamen, vt rectè ibidem notat S. Thomas, *omnis hypostasis natura rationalis sit persona, vt patet per definitionem Boëtij lib. de duabus Naturis dicentis, quod persona est rationalis natura individua substantia. Vnde ad hoc, quod esset hypostasis, & non persona, oporteret abstrahi ex parte natura rationalitatem, non autem ex parte persona proprietatem*. Ita Sanctus Thomas: & plura de horum nominum notione & significatione diximus supra quæst. 1. dub. 1.

6 Tertia sententia docet, personas formaliter constitui & distinguere proprietatibus absolutis. Ita Ioannes de Ripa apud Scotum in 1. dist. 27. q. 1. qui & ipse quoque eam probabilem censet; Scotumque tuetur Lychetus in 1. d. 26. quæst. vnic. Eandem secutus est Alphonsus Salmeron tom. 2. tract. 12. ad 4. & citatur etiam Rupertus Lincolnienſis. Et quidem expedita planè sententia esset, si absolutum aliquid in diuinis commune non esset. Sed nunc quid de eassentiendum sit, dicemus inferius.

7 Quarta sententia est, personas propriè constitui & distinguere originibus, non relationibus seu proprietatibus; V. G. Patrem generatione actiuam, non Paternitate. Hæc sententia refertur à Sancto Thoma q. 40. a. 2. eamque docuisse videtur Bonauentura in 1. d. 26. q. 2. & d. 27. q. 7. Fundamentum est; quia origo ratione antecedit relationem personalem: Ergo primo ac magis principaliter constituit & distinguit.

8 Quinta sententia est, propriè constitui & originibus, & relationibus personalibus. Ita docent Gregorius de Valentia q. 14. punct. 2. Molina hic q. 40. a. 2. disp. 2. mem. 4. Ratio esse potest; quia secundum vtraque pariter personæ sibi inuicem opponuntur.

Sexta sententia est, formaliter & intrinsecè constitui & distinguere Relationibus seu proprietatibus personalibus. Ita ex communi docent S. Thomas hic q. 40. a. 2. & 3. Albertus in 1. d. 27. a. 2. Alenſis 1. part. q. 65. n. 3. & 4. Gandauenſis quodlib. 5. q. 8. & in summa art. 5. 6. q. 4. Scotus d. 28. q. 3. Richardus dist. 26. a. 4. q. 1. Egidius d. 26. a. 1. q. 2. Heruæus q. vn. art. 3. Durandus q. 1. Gabriel. q. 1. Capreolus quæstio. 1. articulo 1. Marsilius in 1. quæst. 29. artic. 1. dub. 1. & 2. Ferrariensis 4. cont. gent. cap. 26. Caietanus, Torres, alijque Thomistæ hic quæstione quadragesima, artic. 2. Suarez libro 7. cap. 7. Vasquez disp. 159. cap. 5.

Albertinus tom. secund. Prædicam. Ad aliquid, Coroll. seu quæst. 10. dub. 2.

9 Differunt tamen hi authores inter se. Nam I. Capreolus & Ferrariensis docent quidem, personam diuinam constitui per proprietatem relationem, sed non ut relationem, seu ut relationem, & ut ad aliud est formaliter (licet hoc modo distinguantur personæ;) sed per relationem, quatenus forma hypostatica est; quod planè etiam docet S. Thomas hic quæst. 40. articulo quarto ut dicemus.

10 II. Caietanus cit. quæst. 40. articulo 4. dicit, Relationem constituere personam sub ratione, quidem formali Relationis, seu ut est forma relationi, sed non ut actu exercet officium referendi, quanquam hoc modo distinguat personas. Idem docere videntur Torres cit. quæst. 40. art. 2. & 4. & Albertinus loc. cit. qui idcirco negat, relationem ut relationem, siue secundum suam rationem formalem dicere *Ad*, secundum actum exercitum; hic enim actus exercitus, inquit, est veluti quidam actus secundus: sed dicit *Ad*, secundum suam rationem formalem, quasi in actu primo, seu ut est relatio transcendentalis ad Filiū. Et paulo superius suam & Caietani sententiam vberius explicans ait: *Dicendum est*, inquit, *cum Caietano 1. part. quæst. 40. art. 4. quod in ipsamet entitate relationis paternitatis, propter suam infinitatem, est distinguere duplicem relationem: altera est, quatenus relatio in primo signo concipitur secundum esse conceptum, ut est forma hypostatica afficiens incommunicabiliter Patrem: in secundo vero signo concipitur secundum esse exercitum, quatenus refert Patrem ad Filium: seu clarius; ipsa paternitas propter suam infinitatem fungitur munere relationis transcendentalis, & prædicamentalis. In primo igitur signo constituit primam personam incommunicabilem, & facit illam secundam, & potentem producere Filium; & sic in illo primo signo opponitur Filio tanquam principium productuum ipsius; in secundo vero signo illamet relatio habet rationem originis; & in tertio signo fungitur munere relationis prædicamentalis, exercendo actum referendi ad Filium &c. Et hoc fortè voluit dicere Caietanus loco citat. relationem paternitatis in D E O constituere Patrem, ut conceptam, & non ut exercitam. Ita Albertinus.*

11 Rursum verò III. Durandus, Gabriel, & ferè Scotus loco citat. dicunt vniuersim & absolute, personas constitui & distingui relationibus personalibus formaliter, qua tales sunt; idem docet etiam Suarez loc. cit.

IV. Vasquez cit. capit. 5. licet fateatur, personam Patris (de qua præcipua est difficultas) distinguui formaliter relatione Paternitatis; dicit tamen, non constitui relatione Paternitatis, sed alia proprietate *innascibilis*, & fecundi ad producendum; quam vocat etiam rationem *primi principij*.

12 Cur autem hac in re præcipua difficultas sit de Patre non de alijs personis, ratio est; quia de alijs personis, cum non exercent actum aliquem optionalem productionis, antequam sua relatione personali vnaquaque constituta intelligatur, satis commode & facile defendi potest, eas consti-

tui ipsis relationibus personalibus: at vero quia, Pater debet intelligi potens ad generandum, adeoque persona, prius ratione quam generet, adeoque etiam prius quam formaliter sit Pater (cum Paternitatis relatio nostro modo intelligendi sequatur ex generatione, tanquam fundamento seu ratione fundandi) nulla videtur ratione posse intelligi, personam Patris constitui formaliter relatione Paternitatis. Nobis vero in re tam obscura hæc videntur probabiliora.

13 Assertio I. Nihil distinguendum inter proprium & formale constitutum & distinctum personæ. Ita cum S. Thoma inferius referendi, & plerisque Scholasticis antiquioribus Suarez 1. 7. cap. 4. Gregorius de Valentia, Molina, Albertinus loc. cit. etsi non pauci antiquiores & recentiores contradicant, ut vidimus. Idem tradit Scotus in 1. d. 11. quæst. 2. Ratio est: quia proprium & formale constitutum & distinctum cuiusque rei eadem sunt; & quo quæque res formaliter in se constituitur, eodem etiam formaliter ac primario distinguitur & differt ab alijs: secundum enim esse suum formaliter & intrinsecè differt ab alijs, seu per id, quod est; alias enim si secundum id quod est, formaliter & intrinsecè non differret ab alijs; tunc idem esset cum alijs, à quibus differt; quod intelligi nullo modo potest.

14 Assertio II. Omnium quoque personarum diuinarum in proposito par & eadem proportionaliter est ratio. Ita communis apud citatos contra Vasquez loc. cit. Ratio est; non solum quia SS. Patres & Concilia eodem modo de omnibus personis loquuntur; sed etiam quia nulla sufficiens ratio assignari potest, cur vna persona constituat absolute, altera relatione; si enim vna potest per absolute constitui & distingui ab altera; cur non omnes vicissim ac mutuo? Contra Vasquez autem speciatim facit; quod aut ratione absolute illius perfectionis completur persona Patris adæquate in sua ratione, qua ab alijs personis distinguitur, aut non: si sic; ergo per absolute etiam illud ab alijs distinguitur, & non primum per relationem: si non; ergo nec per illud absolute sufficienter constituitur.

15 Assertio III. Personæ formaliter constituuntur & distinguuntur non proprietate absolute, sed relationibus personalibus, seu proprietatibus. Hæc est communis, ut vidimus, veterum ac recentiorum Theologorum sententia, à qua non est tutum satis recedere; cum præsertim Torres, & alij recentiores oppositam sententiam erroris arguant: in quem sensum etiam Vasquez disputat. 15. numero 13. ait; *Ioannem de Ripis & Scotum manifeste lapsos fuisse, quod asserant, distinctionem inter diuinas personas ex proprietatibus absolute oriri, cum SS. Patres uno ore faterentur, ex sola relatione desumi. Quamuis Suarez lib. 7. capit. quint. de ea paulo mitius censet: sicut etiam Vasquez loco citato ait; quod ad constitutionem personarum attinet, non ita plane damnari posse prædictam sententiam. Et vero relationibus solum, non autem aliquo absolute constitui & distingui personas, tueretur etiam Aureolus in 1. d. 26. quæst. 1. a. 1. & 2.*

Proba-

16 Probatum primo ex Sanctis Patribus. Augustinus libro quinto de Trinitate capite secundo, de Patre & Filio ait: *Quicquid ergo ad se dicuntur, non dicitur alter sine altero; ubi expressè sentit, absoluta omnia utriusque esse communia.* Et libro nono de Trinitate capite primo. *Credimus, inquit, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum unum esse Deum, creatorem uniuersa creatura, atque rectorem; neque Patrem esse Filium, neque Spiritum sanctum vel Patrem esse, vel Filium; sed Trinitatem relatarum ad inuicem personarum, & unitatem aequalis essentia.* Hieronymus in exposit. Symboli ad Damasum, ait; tres personas proprietatibus distinguuntur: intelligitur autem nomine proprietatum relationes. Boëtius libro de Trinitate. versus finem ait, *relatione multiplicari Trinitatem.* Damascenus libro primo, de fid. capite decimo, de persona Spiritus sancti ait: *Omnia habens, quae Pater habet, & Filius, excepta Ingenii & Geniti proprietate.* Et capite undecimo. *Unum quippe Deum cognoscimus, in solis autem proprietatibus, nimirum Paternitatis, Filiationis, & Processionis, atque quantum ad causam (originem intelligit) & ea quae ad causam proficiuntur, ac personae perfectionem, hoc est, existendi modum, discrimen aduertimus.* Anselmus libro de process. Spiritus sancti capite primo. *Hæc, inquit, sola causa pluralitatis est in Deo, ut Pater, & Filius & Spiritus sanctus dici non possint de se inuicem, sed alij sunt ad inuicem; quia prædicti duobus modis (generatione & processione) est Deus de Deo: quod totum dici potest relatio.* Similia habet libro de Incarnat. Verbi capite tertio. Denique Bernardus epistol. 190. ad Eugenium. *Alia illa, inquit, sunt perfectio vocabula, quae non ad seipsos dicuntur, sed ad alterutrum: ideo est cuius suum, & non commune cum altero.*

17 Secundo probatur ex Concilijs. In Concilio Toletano II. in Confess. fid. dicitur: *In relatione personarum cernitur numerus.* In Concilio Florentino sess. 19. Ioannes Latinus Theologus de diuina substantia ait: *Ita ut in nullo alio differat, nisi quia Pater est Pater, & Filius, &c.* Et ibidem in fin. sess. dicit, *hypostasies (seu personas diuinas) ex essentia & proprietate constare, ita ut persona nihil aliud sit, nisi substantia & proprietates.* Loqui autem eum de proprietatibus relatiuis mox ipsemet declarat, cum ait: *Quæ quidem substantia & proprietates, licet unum reipsa sint, & per suas proprietates re inter se differant, quandoquidem ad aliquid sunt; ipsas tamen secundum substantiam Deum unum esse fatentur.*

18 Et clarius sessione decima octaua, idem Ioannes ait: *Diuina substantia & persona re quidem sunt idem, secundum autem modum intellectus nostre differre videntur.* Nam persona ex substantia proprietatibusque consistit, &c. Proprietates vero nequaquam communicabiles sunt: quod quidem ex relationis vi creditur euenire, quemadmodum etiam Doctores vestri (Græci) præsertim Sanctus Gregorius Theologus in Epiphania sermone tenet. Et infra, quid sit proprietates ulterius declarat; Propterea Doctores inquirunt, nil nisi principij habitudo est. In qua quidem hæc duo considerantur, à quo aliquid, & ad quod aliquid: ob idque Pater & Filius sunt, quod Pater principium est, Filius autem ex Principio; in quo quidem nequa-

quam communicant, cum ceteris in rebus inter se dubio procul communicent, &c. siquidem igitur diuina omnia, proprietatibus personarum exceptis, inter se communicabilia sunt, &c. Et denique inferius concludit: *Sola namque Relatio, quam principalem habitudinem superius nominauimus, apud omnes tam Græcos, quam Latinos Doctores, diuina processione personarum multiplicat: cui etiam duo illa, à quo, & ad quod, de quibus est supra dictum, conueniunt.* siquidem igitur Relationes huiusmodi personas multiplicat, ita ut non vlla alia ratione, quam vi relationis Pater à Filio, ac una persona ab alia differant, &c. Et quamuis hæc vnus Theologi dicta in Concilio vim definitionis minimè habeant, quia tamen Patrum saltem tacito assensu comprobata sunt, non exiguum auctoritatem habent. Denique in cap. Firmiter de summa Trinitate & fide Catholica dicitur; *Trinitatem esse discretam per proprietates personales.* Vbi rursum de relatiuis proprietatibus sermo est.

19 Ex adductis vero auctoritatibus, tametsi ad quasdam, quæ de multiplicatione personarum loquuntur, per origines & relationes, respondeant Scotus & Lychetus, posse intelligi de multiplicatione, non qua formaliter aliqua distinguuntur, sed quasi principiativè, correspondenter principio effectiuo; aut quoad relationes loqui de distinctione à posteriori, & velut à signo; parum tamen id habet momenti; quia si hoc sensu locuti essent Patres, debuissent aliquando docuisse, propriè, formaliter, & intrinsecè constitui, & distingui per aliquid absolutum; quod tamen nunquam fecerunt, ut bene etiam Aureolus loco citato, præterquam quod allata ex Augustino, & Concilio Florentino (quod Scotus non vidit) clariora sunt, quam ut vllam eiusmodi interpretationem admittant.

20 Tertio probatur ratione, quæ sumitur ex recepto axiomate Theologorum; *In diuinis omnia esse unum, ubi non obuiat relationis oppositio.* Et quamuis Scotus & Lychetus respondeant, etiam si proprietates personales absoluta sit, nihilominus tamen relationis oppositionem, quæ est inter personas, ob stare, quo minus ea sit communis; siquidem hoc ipso, quod personæ sibi relatiuè opponuntur, non possunt earum proprietates, quamuis absolutæ, esse communes; ea tamen responsio vim non habet: quia secundum oppositam illam Scoti sententiam, persona prius ratione censetur habere proprietatem absolutam, quam relatiuas origines, & proprietates; Ergo in illo priori signo nulla potest ob stare relatiua oppositio, quo minus ea proprietates sint omnibus personis communes.

21 Atque ex hac assertionem rectè colligit Sanctus Thomas quæstione quadragesima articulo tertio, *remotis per intellectum relationibus personalibus, non remanere personas: secus est, si loquamur de relationibus non personalibus, ut est spiratio actiua, communis Patri & Filio.* Quæ res nullam habet peculiarem difficultatem.

22 Assertio IV. Personæ diuinæ constituuntur, & distinguuntur relationibus personalibus, non

forma.

formaliter qua relationes, & ad aliud sunt; sed qua sunt res per se subsistentes, seu modi quidam substantiales, iuxta nostrum concipiendi modum, quasi determinantes, & incommunicabilem reddentes diuinam essentiam; quas idcirco *formas hypostaticas* licet appellare. Hæc est expressa sententia Sancti Thomæ cit. quæst. 40. art. 4. ubi ait: *Personalis proprietas Patris (Paternitas) potest considerari dupliciter; uno modo ut est relatio; & sic secundum intellectum præsupponit actum notionalem* (nempe generationem, adeoque personam) *quia relatio in quantum huiusmodi fundatur supra actum: alio modo secundum quod est constitutiva personæ; & sic oportet quod præintelligatur relatio actui notionali sicut persona agens præintelligitur actioni.* Et quæst. 29. articulo quarto ait: *Vocabulum personæ in diuina significare relationem in recto, &c. non tamen in quantum est relatio, sed in quantum significatur per modum hypostasis.* Eadem est sententia Capreoli & Ferrariensis locis citatis. Et facile in eundem sensum intelligi possunt Caietanus & Torres: quid enim est in illo signo, esse formam relatiui, non tamen exercere actum referendi; quam esse quidem à parte rei relationem & formam relatiuam, sed in eo signo, nondum concipi, ut est ad aliud actu & formaliter.

23 Neque re ipsa aliud sentire potest Albertinus loco citato. Quid enim est, in primo illo signo, quo constituitur Persona Patris, relationem Paternitatis concipi, ut est forma hypostatica; & opponi filio ut principium productiuum (non actu producens, sed potens producere filium) in posteriori autem aliquo signo habere & rationem originis, & denique etiam relationis prædicamentalis; quid hoc, inquam, esse potest aliud, quam in primo signo nondum concipi, ut formaliter & actu refertur ad filium; sed sub alia ratione formæ hypostaticæ, aut principij productiui in actu primo: quæ ratio in proposito non potest esse diuersa à priori; quia non aliter est, aut constituit principium productiuum filij, nisi tribuendo rationem personæ; principium enim. Quo est essentia, ut suo loco dictum. Neque ea ratio ut sic includit veram, actualem, & realem relationem ad Filium, distinctam à relatione originis, & proprietatis relatiuæ; nisi absque fundamento, & contra communem Theologorum doctrinam, multiplicare in Deo velimus relationes.

24 Quocirca pro declaratione assertionis, iuxta apertâ doctrinâ S. Thomæ loc. cit. Notandū, Relationes personales in Deo, cū in alijs plerisque, tum hoc maximè à relationibus creatis differre, quod cum formaliter sint substantiales, non solum materialiter & identicè (prout vnum sunt cum essentia Dei) sed etiam per se ac formaliter duas planè diuersas rationes, & inter se minime subordinatas includunt. Prima est, actu esse seu referre ad aliud; secunda est, esse modos quasi quosdam substantiales, contrahentes quodammodo seu determinantes naturam diuinam ad esse personale; quos idcirco Capreolus & Ferrariensis appellant *formas hypostaticas*. Quæ duæ rationes ideo virtualiter distinctæ rectè asseruntur, quod in

rebus creatis soleant esse re distinctissimæ; nec omnino possint vni quidditati creatæ conuenire. Quo modo etiam superius in simili diximus, actus intelligendi & amandi in Deo, simul habere & rationem perfectionis absolutæ, & rationem actionis seu productionis notionalis: & quo modo etiam Albertinus loco citato dixit, relationes diuinas habere simul rationem & relationis transcendentalis, & rationem relationis prædicamentalis, &c.

Hoc posito probatur assertio ex dictis. Quia constitutum personæ Patris debet formaliter esse positium quiddam, personæ proprium, & prius ratione, quam generatio; cum actiones non sint nisi suppositorum, præsertim in diuinis, ubi essentia non potest dici generare, ut suo loco dictum q. 1. dub. 7. Atqui ante generationem, non potest concipi Paternitas sub formali ratione relationis, quatenus actu est, & refertur ad Filium; cum ut sic simul sit cum Filiatione, quæ tamen ratione posterior est generatione actiua: Ergo constitutum & intrinsecum distinctiuum Patris est quidem relatio, sed non sub ratione, & conceptu formali relationis, prout actu & formaliter est & refertur ad alterum. Atque eadem est ratio cæterarum personarum, ut dictum assert. 2. Neque tamen idcirco dixerim, quo modo Capreoli & Ferrariensis sententiam refert Albertinus, Relatione Paternitatis solum materialiter constitui & distingui personam Patris: quia ratio formæ hypostaticæ non tantum materialiter & identicè, sed etiam formaliter & intrinsecè includitur, in ratione diuinæ relationis personalis; non minus quam ipsa ratio Entis substantialis, aut actualis habitudo ad aliud, ut dictum.

26 Assertio V. Originibus constituuntur & distinguuntur personæ, non per se primo, & quasi formali & intrinsecè distinctiuo & constitutiuo; sed vel à posteriori, vel per modum viæ tendentis ad personas. Ita Sanctus Thomas cit. quæst. 40. art. 2. & communis contra Bonauerum, Aureolum, & alios, loc. cit. Ratio à Sancto Thoma duplex adfertur. Prima. Quia proprium constitutum & distinctiuum vniuscuiusque rei debet formaliter esse intrinsecum rei: origo autem alicuius rei non significatur ut aliquid intrinsecum; sed ut via quædam à re, vel ad rem: sicut generatio significatur, ut via quædam ad rem genitam, & ut progrediens à generante: quam ob causam fieri non potest, ut res genita, & generans distinguantur sola generatione; sed necesse est intelligere tam in generante, quam in genito ea, quibus inter se distinguuntur: In persona autem diuina intrinsecè, & quasi in facto esse, secundum nostrum intelligendi modum, non est aliud præter essentiam & proprietatem. Cum autem in essentia conueniant, consequens est, ut per relationes personarum inter se distinguatur & constituatur.

27 Secunda ratio est. Quia si de origine actiua loquamur, respectu personæ producentis, personæ hæc prior est ratione, quam origo; V. G. Pater, quam generatio; si autem loquamur de processione siue origine actiua, aut etiam passiuâ, respectu personæ per eam procedentis; hæc (persona

proce-

precedens) ratione posterior est origine: cum origo sit quasi via & tendentia ad talem personam. Quocirca nec in rebus creatis terminus formaliter & intrinsecè constituitur, aut distinguitur motu, vel actione, seu etiam passione. Ex quibus concludit Sanctus Thomas; melius dici, quod personæ seu hypostases distinguantur relationibus, quam per originem. *Licet enim, inquit, distinguantur utroque modo, tamen prius & principalis per relationes, secundum modum intelligendi. Quo sensu etiam idem Sanctus Thomas quæst. 8. de potent. articulo 3. dixit, rem aliquam posse distinguere, & constitui aliquo ut forma, & aliquo ut origine; & id quod distinguit ut forma, principalis distinguere, quam id quod distinguit ut via & productio.*

28 Assertio VI. Secundum rationem igitur Paternitas, quatenus est forma quasi hypostatica, prior est generatione etiam actiua; licet in quantum formaliter est ad aliud, sit posterior generatione. Hæc est expressa sententia, & doctrina S. Thomæ cit. quæst. 40. art. 2. cum disertè ait; *Paternitatem ut est relatio secundum intellectum, præsupponere actum notionalem, siue generationem; quia relatio, inquit, in quantum huiusmodi, fundatur supra actum; ut autem est constitutiva personæ præintelligi actui notionali, sicut persona agens præintelligitur actioni. Idem docent Capreolus, Ferrariensis, Caietanus, alijque Thomistæ & Albertinus locis citatis: eufi Suarez libro 7. capite 6. & lib. 8. cap. 1. alijque nonnulli recentiores apud Albertinum negent, generationem vlla ratione priorem esse paternitate; quasi relationes diuinæ nec supponant suppositum constitutum, (quod aliqua ratione cum Sancto Thoma cit. art. 2. ad 4. nos ipsi etiam fatemur) nec vniuersim supponant actum notionalem, seu productionem, in qua fundentur; sed simul natura constituent, & producant, & referant.*

29 Quod tamen intelligi non potest: quia ex communissima ratione Patris, omnis Pater formaliter ideo est Pater, quia genuit filium, ut iuxta Aristotelem 5. Metaphys. text. 20. & auctorem sex principiorum, rectè etiam notauit Aureolus loco citato. Deinde filium esse, secundum rationem posterior est generatione actiua, cum hæc sit via ad Filium, eiusque origo: Ergo etiam formaliter Patrem esse, secundum rationem posterior est generatione actiua: siquidem Pater & Filius sunt correlatiua, quæ simul sunt tempore, natura & ratione; nec vnum sine alio intelligi potest. Ex quo patet secunda pars assertionis.

30 Prior autem constat ex dictis assertionibus præcedente. Persona enim supponitur ad actum notionalem; ergo etiam forma & ratio personæ, quæ est relatio, non quidem formaliter in quantum actu est ad aliud; sed in quantum est forma quædam hypostatica, ut dictum. Quæ ratione etiam difficultati & rationi dubitandi initio propositæ, aliarumque sententiarum fundamentis satisfactum est.

Ex quibus colligitur, plerosque recentiores in hac re aliquo modo à sententia S. Thomæ recedere; Molinam quidem & Gregorium de Valentia, quia æqualiter putant, personas constitui rela-

tionibus & originibus, nec inter eas satis distinguunt; Vasquez, quia negat personam Patris formaliter constitui Paternitate: Suarez, quia asserit, Paternitatem formaliter sub ratione relationis, & prout ad aliud est, constituere personam Patris, qui proinde etiam non potest explicari, quomodo ipsa sub ratione relationis sit posterior origine seu generatione actiua, uti expressè docuit S. Thomas loco citato.

31 Assertio VII. Constitutio personæ diuinæ ex essentia & proprietate personali, rectius vocatur realis, quam rationis; quamvis hæc potius sit quæstio hominis, quam rei. Probatum & declaratur. Nam constitutionem rationis appellat Vasquez disputatione 158. capite 2. Realem appellant Thomistæ communiter; quibus consentit Albertinus cit. tom. 2. prædicam. Ad aliud; Coroll. seu quæstione 10. dubio 2. ubi docet, personas diuinæ constitui verè ac propriè ex essentia & proprietate personali, hancque constitutionem esse formalem à parte rei, non tantum fundamentalem, sine tamen vlla compositione, non tantum formali, sed etiam fundamentali, citatque pro ea sententia S. Thomæ quæst. 40. Scotum d. 28. quæst. ult. Gabriellem, & Durandum dist. 26. ac recentiores.

Sed ut benè notauit Suarez lib. 7. c. 3. num. 9. & c. 7. num. 9. quæstio hæc de nomine est. Nam quia essentia & proprietates solum ratione distinguuntur, nec adeo à parte rei sunt plura; non videtur à parte rei aliquid ex illis posse constitui; siquidem realis constitutio alicuius ex pluribus videtur requirere realem pluralitatem & distinctionem eorum, ex quibus intrinsecè & realiter constituitur.

32 Nihilominus tamen, quia extrema constituentia, puta essentia & proprietates, non solum realia sunt, sed etiam ita distincta, ut à parte rei vnum sit commune omnibus personis, alterum proprium vnius, verè dici potest, ea à parte rei constituere personam; siquidem persona realiter verumque est, & ex utroque existit. Quo sensu etiam Suarez loco citato ait, dici posse esse constitutionem realem ex parte rei significatæ, seu terminorum constituentium; rationis autem, ex modo significandi; qui significatur & concipitur à nobis per modum compositionis, quæ à parte rei nulla est. Verum quia potior est habenda ratio rei significatæ, ac terminorum constituentium, quam imperfecti modi concipiendi, rectius absolute dici videtur, esse constitutionem realem; quod etiam modo loquendi Conciliorum & Patrum videtur esse conuenientius; præsertim Concilio Florentino l. c. sess. 18. & 19.

33 Sed contra hanc doctrinam præcipuè assertione 4. 5. & 6. propositam obijcitur primo. In illo priori signo, in quo iuxta assertionem quartam, constituitur persona Patris per relationem, ut est forma hypostatica diuina, nondum ponitur rationem originis; siquidem in eo signo rationis, nondum est generatio, ex dictis: Ergo in illo priori signo, non potest persona Patris concipi ut distincta ab alijs personis & incommunicabilis; quia distinctio & incom-

incom-

incommunicabilitas est ex origine relatiua, vt relatiua est. Ita Albertinus loc. cit.

Respondeo negando consequentiam; ad probationem dico, iuxta assertionem quintam, distinctionem personæ Patris ab alijs primario & formaliter non esse ex origine, sed solum secundario & quasi à posteriori: quare etiam ante originem & constituta, & distincta intelligitur persona Patris ab alijs, vt dictum.

34 Obijcitur secundo. Aut Paternitas, qua formaliter Paternitas est, constituit & distinguit personam Patris à Filio; aut non. Si formaliter qua Paternitas; ergo formaliter vt relatio, & ad alium est: si non: ergo relatio non constituit personam Patris, nisi materialiter; & quatenus idem est cum essentia, seu aliquo alio attributo absoluto; quod vult tertia sententia superius relata.

Respondeo ex declaratione assertionis 4. Paternitatem non absolutè, sed Paternitatem diuinam; qua formaliter diuina Paternitas est, constituit personam; non tamen formaliter sub ratione relationis, siue prout actu est ad alium, sed sub ratione substantialis & hypostaticæ formæ determinantis personam: quia, vt dictum, proprietates personales diuinæ duas rationes formales habent, & rationem relationis, & rationem formæ substantialis ac hypostaticæ.

35 Obijcitur tertio. Aut paternitas quatenus constituit personam Patris, formaliter est, & refertur ad alium, nempe Filium; aut non: si sic; ergo sub ratione formali relationis ad alium, constituit Patrem; si non; ergo vt sic est aliquid absolutum; quod enim formaliter vt sic non refertur ad alium, absolutum est; nec datur medium inter absolutum & relatiuum.

Respondeo; Paternitatem vt sic formaliter, ac sub eo conceptu constituentis personam Patris, actu non referri: nec tamen vt sic est absolutum, sed abstrahit ab vtroque: sicut communis ratio entis ab vtraque ratione abstrahit. Et quâuis à parte rei non detur aliquid mediū inter absolutum & respectiuum; datur tamen medium secundum rationem; qualis in proposito est ratio pro-

prietatis personalis, quatenus formaliter est quasi quædam hypostatica.

36 Obijcitur quarto. Paternitas in quantum est constitutiua personæ Patris, aut formaliter intelligitur talis, aut non intelligitur. Si non intelligitur sub expressa ratione Paternitatis, non est verum, quod magis secundum nostrum intelligendi modum Paternitas constituat, quam generare; quod tamen assertionem 5. dictum. Si vero Paternitas sub expressa sua ratione Paternitatis constituit; ergo in quantum huiusmodi vere intelligitur, vt quædam habitudo, & quædam relatio; & per consequens vt sic præsupponit actum notionalem; Ergo impossibile est, vt per prius aut principalius constituat, quam ipsemet actus notionalis. Ita Aureolus.

Respondeo, Paternitatem diuinam sub expressa sua ratione constituit personam Patris, non quidem sub formali ratione relationis & ad alium, sed sub sua ratione formæ substantialis & hypostaticæ in facto esse, quod non conuenit origini vt sic, ex dictis.

37 Obijcitur quinto. Aut ratio formæ hypostaticæ eadem est, vel saltem formaliter includitur sub ratione formali relationis, qua ad alium est; aut non: si sic; ergo frustra distinguuntur hæc duæ rationes, neque consequenter negari potest, Relationes diuinas etiam formaliter qua relationes, & ad alium sunt, cōstituere & distinguere personas diuinas; si non: ergo frustra relationi tribuitur hæc constitutio & distinctio; cum ratio relationis sit impertinens.

38 Respondeo, rationem formæ hypostaticæ, nec esse eandem, nec formaliter includi sub ratione formali relationis, prout formaliter & præcisè ad alium est; sed bene sub ratione relationis diuinæ adæquatè spectatæ: quæ, vt dictum, duplicem illam rationem virtualiter distinctam in se formaliter includit; vt proinde tamen ratio relationis, vt est formaliter ad alterum, non sit formaliter constitutiua personæ, omnino tamen relatio ipsa constituat personam sub ratione modi illius substantialis & formæ hypostaticæ; quam nos quidem vndequa; absolutam diceremus, si non Ecclesia & SS. Patres oppositum nos docuissent.

Q V Æ S T I O I V.

De personis singulis in specie, earumque missione.

S. Thomas I. p. q. 33. 34. 35. 36. 37. 38. & 43.

39 **A**bsoluetur hæc questio nouem dubitationibus. I. De varijs nominibus & appellationibus primæ personæ, nimirum Patris; quæque sit eorum nominum vis & significatio. II. De varijs nominibus & appellationibus secundæ personæ, seu Filij; quæque sit eorum ratio & vsus. III. Procedatne Filius tam ex cognitione omnium eorum, quæ in Deo sunt formaliter; quam ipsarum etiam creaturarum. IV. De varijs nominibus & appellationibus tertiæ personæ, hoc est, Spiritus sancti; quæque sit eorum significatio ac sensus. V. An & qua ratione Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio, ac per Filium. VI. An Spiritus sanctus distingueretur à Filio, si ab eo non procederet. VII. An Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio velut vno Principio & Spiratore, ac duobus spirantibus. VIII. An Pater & Filius se & creaturas diligant Spiritu sancto. IX. De missione diuinarum personarum; an scilicet, quæ, à quibus, ad quid, quando mittantur personæ diuine.